

атамұра

ғылыми-әдістемелік
журналы

АТАМУРА

ғылыми-әдістемелік
журналы

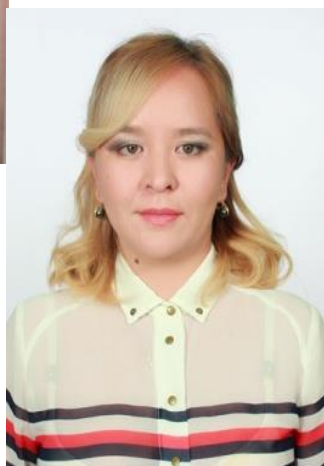
Астана қаласы, 2024 жыл

Мұғалім ісі сырттай қарапайым болғанмен – тарихтағы ең ұлы істің бірі. (К.Д.Ушинский)

ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі
«Atamura Education» ғылыми-әдістемелік журналы

«Чтобы дать ученику искорку знаний, учителю надо впитать
целое море света» - (В.А.Сухомлинский).

Республикалық журнал
Астана 2024 ж.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АҚПАРАТ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ
ДАМУ МИНИСТРЛІГІ**

**«ATAMURA EDUCATION» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ**

АСТАНА 2024

Бас редакторы:
Али Шагизаұлы

Редакция телефоны: 8-776-456-56-46

E-mail: konkurs@atamura.info

“Atamura Education” ғылыми-әдістемелік журналы ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің № KZ83VPY00045192 куәлігімен тіркелген

Астана: «Atamura Education» Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы.
2024 жыл

ISSN 978-234-852-698-1

«Atamura Education» Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы

Айына 1 рет қазақ және орыс
тілінде шығады.

Теруге 28.03.2024ж берілді

Басуға 29.03.2024ж
қол қойылды

Таралымы 1000 дана

Журнал
Atamura Education
баспаханасында басылды

ISSN 978-234-852-698-1 «Atamura Education» ғылыми-әдістемелік журналы, 2024

ӨНЕРДЕГІ ЭМОЦИЈАЛАРДЫҢ ПСИХОФИЗИОЛОГИЈАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Жанарбек Берістен, профессор, ф.ғ.к.

beristen@mail.ru

Тайнов Серік, аға оқытушы

Нұрхат Даутов, 1 -курс магистранты, Т.Жүргенов ат. ҚҰӨА.
Искалиева Ш.С. АТУ лекторы, өнер магистрі, Алматы қ.

Секция 4 118

Андатпа. Эмоционалды интеллект - көркем ойлаудың маңызды бөлігі. Өнердің әр түрі эмоционалды интеллектпен байланысты, өйткені барлық ойлар эмоциялардан басталады, ол барлық ақпаратты вербальды емес тәсілмен ойлауға жеткізеді. Бұл көркем ойлау құрылымында эмоционалды интеллекттің болуын дәлелдейді. Мақалада шығармашылықтың теориялық аспектілері зерттеушілердің көптеген еңбектерінде көрініс тапқанын қарастырдық.

Түйін сөздер: шығарма, шығармашылық, эмоция, интеллект, ойлау, зияткерлік, интеллектуал, проблема, көркемдік, бейне, таным, психология, модель.

Аннотация. Эмоциональный интеллект является важной частью художественного мышления. Каждый вид искусства связан с эмоциональным интеллектом, потому что все мысли начинаются с эмоций, которые доводят всю информацию не вербальным способом думать. Это свидетельствует о наличии эмоционального интеллекта в структуре художественного мышления. В статье мы рассмотрели, что теоретические аспекты творчества нашли отражение во многих трудах исследователей.

Ключевые слова: произведения, творчество, эмоция, интеллект, мышление, интеллект, интеллектуальный, проблема, художественный, видео, познание, психология, модель.

Abstract. Emotional intelligence is an important part of artistic thinking. Every art form is associated with emotional intelligence, because all thoughts start with emotions that convey all information in a non-verbal way of thinking. This

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

indicates the presence of emotional intelligence in the structure of artistic thinking. In the article, we have considered that the theoretical aspects of creativity are reflected in many works of researchers.

Keywords: works, creativity, emotion, intelligence, thinking, intelligence, intellectual, problem, artistic, video, cognition, psychology, model.

«Эмоционалды интеллект» тіркесі адамның психикасын сипаттайтын екі қасиетпен анықталады: эмоциялар мен ақыл. Эмоция көбінесе интеллектуалды эмоциялар ретінде әрекет етеді. Ауызша емес ойлау, көбінесе оң жарты шармен байланысты, эмоция ойды сөздердің, түсініктердің, символдардың тіліне аударуға жатады. Ой, кейіннен ақыл-ой әрекеттерінің белгілі бір тізбегі арқылы келуге болатын «түсінік» ретінде әрекет ете алады. Ауызша ойлау, сол жақ жарты шар, эмоциялар объективті объектінің, нәтиженің субъективті бағалаушысы ретінде әрекет етеді. Психологтардың эмоционалды интеллектке қызығушылығының көріністері оның практикалық сипатының әлеуметтік маңыздылығымен түсіндіріледі. Ақылдың бұл түрі қоршаған ортаға немесе оның өзгеруіне Секция 4 119 бейімделуге бағытталған. Бұл анықтама адамның және басқа адамдардың сезімдерін қадағалау мүмкіндігін білдіреді Бұл терминді алғаш рет 1990

жылы екі ғалым Питер Саловей [1] және Джон Майер [2] қолданған. Ғалымдар бұл терминді қарастырудың әлеуметтік интеллектке қарағанда қысқа тарихы бар екенін атап өтті. Олар терминді эмоцияны анықтау, көрсету және басқарудың тәсілі ретінде сипаттады, олар өздерін бақылауға алды. Олар екі модельді ұсынды, олардың айырмашылықтары баса айтылды: – Қабілеттер моделі EQ эмоциялар мен танымдардың арақатынасы туралы түсінік береді.

– Аралас модель осы терминнің тұжырымдамасын әрбір жеке адамға тән зияткерлік және жеке қасиеттер жиынтығы ретінде ұсынады. Осы тәсілдерге сүйене отырып, зерттеушілер интеллектуалды қабілеттер жиынтығы ретінде эмоционалды зияткерліктің төрт компонентін ұсынды:

- 1) анализдің айқындылығы, эмоциялардың анықтамасы, жеке басының өзі де;
- 2) эмоционалды білімнің танымдық жиынтығы;

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

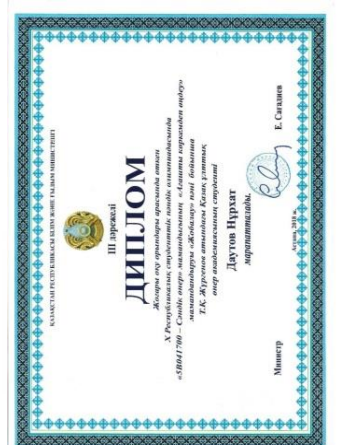
ҚР, Астана қаласы

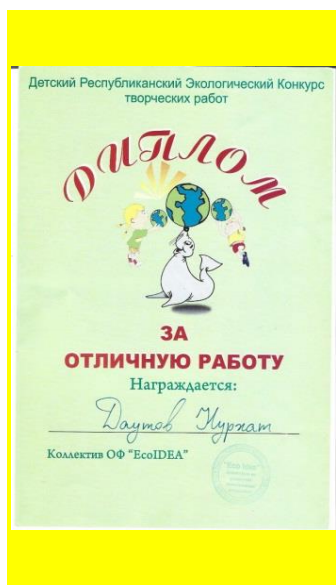
3) анықтау, тану және ойлау қабілеті;

4) адамның және оған жақын адамдардың эмоцияларының бейімделген реттелуі [1].

Олар эмоционалды интеллекттің бірнеше механизмдерін ұсынды, бұл оның ақыл-ой қабілеттерімен байланысын көрсетеді. Авторлар ойлау процесіне байланысты алғашқы эмоцияларға, яғни ойлаудың өнімділігін арттыруға және концентрацияны дамытуға болатын белгілі бір эмоцияларға жатқызды. Екіншісі эмоциялар мен ашықтық сияқты қабілеттерге қатынасының айқын белгісі ретінде эмоцияны реттеудің белгісін (процесін) қамтиды. Соңында, алексетимия (эмоцияларды білдіре алмау) ойлау мен эмоциялар бірлігін қамтамасыз ететін ми аймақтары арасындағы мүмкін болмау ретінде қарастырылады. Дж.Майер, П.Саловей және Д.Каруза [3] жоғарыда аталған төрт компонент (қабылдау, ассимиляция, эмоцияларды түсіну және оларды басқару) [12] қабілеттіліктің 12 түрін өлшеуді ескере отырып, осы терминнің дәрежесін анықтауға тест жасады. 503 ересек адам мен 229 жасөспірім қатысқан зерттеуге сәйкес, ересектерде EQ деңгейінің деңгейі жастарға қарағанда әлдеқайда жоғары екенін көрсетті. Бұл оның ақыл-ойды анықтаудағы басқа көрсеткіштермен қатар дағдыларды игерумен дамуын дәлелдейді. «Эмоционалды интеллект» терминін кеңінен қолдану американдық ғалым Даниэль Големанның еңбектерінде де көрініс тапты [4]. Ол басқа ғалымдар сияқты (Р. Стернберг [5], Дж. Гарднер [6]) ол IQ немесе SAT сияқты сынақтар адамның болашақтағы жетістіктеріне кепілдік бере алмайтындығын растады. Оның айтуынша, жетістіктің 80% -ы EQ-мен Секция 4 120 бірге келеді. Эмоционалды интеллект деңгейін анықтауға тест ұсынбай, ол өзінің қатысуына әсер ететін факторларды сипаттай алды: өзін-өзі ынталандыру, сәтсіздіктерге тұрақты көзқарас, өзін-өзі бақылау, ләззат алудан, тұрақты эмоциядан, өзін-өзі танудан, жанашырлықтан және үмітпен басқара білу. EQ аббревиатурасын енгізе отырып, психолог Рубен Бар-Он [5] оны танымдық емес қабілеттер, құзыреттілік пен білім синтезі ретінде сипаттай алды. Осылайша, ғалым мақсатқа жету үшін дағдыларды көрсететін құзіреттің бес саласына тоқталды: – өзіңізге қарау; – қарым-қатынас құра білу; – бейімделу; – стресске төзімділік; – эмоцияларды реттей білу. Майердің айтуынша, өз жұмысында бұл модель аралас модель құра отырып, ақыл-ой және жеке қабілеттерін қамтиды. Эмоционалды интеллектке қатысты бірқатар мәселелер Р.Стернберттің [7], Д. В. Лусиннің

еңбектерінде де қарастырылды [8]. Сонымен, Р.Стернберг өзінің «Практикалық интеллект» кітабында EQ жетістік интеллектісі деп аталады, бұл тұжырымдаманың нақты сипаттамасын берді, Д.Лусин бұл терминді өзінің және басқалардың эмоцияларын басқару қабілеті деп түсіндірді. Кейбір психологтар EQ-ны әлеуметтік интеллект (SI) бөлігі ретінде қарастыруды ұсынады. Бұл анықтаманы 1920 жылы Э. Торндик қолданған [9]. Ол басқаларды түсіну және оларға қатысты ақылға қонымды әрекет ету қабілетін сипаттады. Орыс психологы А.И.Савенков [10] әдістердің бірінде SI (әлеуметтік интеллект) құрылымында EQ анықтауды ұсынады. Басқа ғалымдар, керісінше, оны мақсатқа жетуге ықпал ететін және күнделікті немесе төтенше жағдайларда туындайтын мәселелерді шешетін практикалық интеллект ролінде қарастырады (Р. Стернберг [4], Б. М. Теплов [11]). Б.М.Тепловтың пікірінше, эмоционалды интеллект сонымен қатар формалардың ролін атқарады: баланың сана-сезімі, оның негізгі өмірлік әрекеттерінде кездеседі - сөйлеу мен ойын, интуитивті ойлау, шығармашылық, қиял. Біз, өз кезегінде, соңғы екі тармақты ғана қарастырамыз: шығармашылық және қиял. Шығармашылық пен ақыл-ойдың байланысы туралы көптеген пікірлер бар, олардың көпшілігі бір-біріне қарама-қайшы. Нейрофизиологтардың байқаулары мен тәжірибесіне сүйене отырып, психологтар сол жақ жарты шарда мидың конвергент ойлауымен байланысты бұзылуы шығармашылыққа әсер етпейді деген қорытындыға келді. Басқалары шығармашылық пен оның көрсеткіштері (шынайылық, тиімділік, икемділік, дайындық) интеллект деңгейімен тікелей байланысты екенін көрсетеді. Мұндай келіспеушіліктің себебі көп жағдайда Секция 4 121 дивергентивті ойлау деңгейіне емес, конвергент бөлігін қарастыратын интеллект (IQ) индикаторларына (тесттерге) байланысты. «Шығармашылық» дегеніміз не және шығармашылықпен қандай байланыс бар? Бұл терминді бірінші болып 1922 жылы британдық ғалым Д.Симпсон қолданды, ол адамның стереотиптік ойлау тәсілінен толық арылуға және өмірде ерекше шешім қабылдауға қабілеттілігін анықтады [12]. Американдық ғалым Э.П. Торранс шығармашылық дегеніміз - бұл проблемаларға деген сезімталдықтың жоғарылауы, осы проблемаларды анықтау және оларды шешу жолы; қызмет саласына байланысты ақпарат жиынтығын құру мүмкіндігі ретінде қарастырды [13]. Тағы бір психолог А. Маслоу шығармашылықты әр адамға тән, бірақ білім беру процесінің әсерінен көптеген адамдар жоғалтқан және санаулы адамдар ғана сақтаған

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

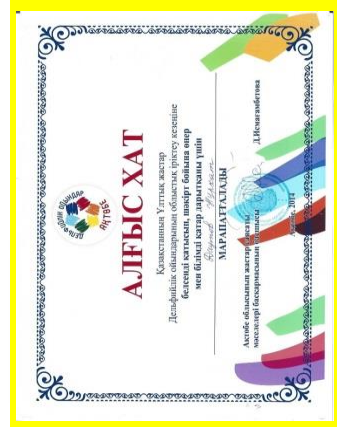
ҚР, Астана қаласы

туа біткен қабілет деп анықтады [13]. Бірқатар психологтар жаңа идеялар мен шешімдердің пайда болуын шығармашылықтың негізгі көрсеткіші деп санайды, олардың практикалық мүмкіндігіне екінші деңгейге жатқызады. Басқалары шығармашылықты жеке құрылым ретінде, ал шығармашылықты объектілер мен құбылыстардың белгілерін түсіретін, ойдан шығарып, белгілі бір жағдайдан шығуға қабілетті тиімді, тиімді конвергентивті ойлаудың жемісі ретінде сипаттайды. Шығармашылықтың теориялық аспектілері шетелдік авторлардың көптеген еңбектерінде көрініс тапты. Әр түрлі дереккөздерге сүйене отырып және авторлардың анықтамаларына сүйене отырып, шығармашылық әртүрлі жолдармен сипатталады. Көбісі «шығарма» «шығармашылық» сөзінің синонимі деп санайды. Олар ағылшын тілінен алынды және ағылшын тіліндегі «креативтілікке» ұқсас анықтамаларға ие. Алайда айта кету керек, бұл екі ұғым бірдей мағынаға ие емес. Шығарма дегеніміз - шығармашылық нәтиженің салдары, оның негізгі құрамдас бөлігі прагматикалық элемент болып табылады (кім үшін, нені, қалай және нені құру керектігін алдын-ала білу). Сондай-ақ, шығармашылық дегеніміз тапсырмаға стандартты емес көзқарасты немесе идеяларды қалыптастыру қабілетін білдіреді. «Шығармашылық» сөзі көбінесе шығармашылық мамандарға қолданылады және әр түрлі технологияларды өнеркәсіптің жаңа типтері мысалында қарастырады: компьютерлік анимация, сандық музыка және т.б. Шығармашылық - бұл негізгі және негізгі кезең, бірақ ол ақпараттық-технологиялық жағдайлардың үздіксіз дамуына байланысты шығармашылықпен өзара байланысты. Бұл жерде Р.Нельсонның тұжырымы ойға келеді: «Шығарма пен шығармашылықтың өзара Секция 4 122 байланысы шығармашылықтың шығармашылық өнімді құру процесі

екендігімен анықталады» [14]. Шығарма пен шығармашылық болашақ жасампаздықтың бейнесін беретін, шығармашылықтың негізгі құралы болатын қиялсыз толық болмайды. Қиялдың көптеген анықтамалары бір нәрсеге келеді - ойлау процесінде кескіндер құру мүмкіндігі. Рубинштейн шығармашылық қиялда, әсіресе көркем өрістерде қиялдың маңыздылығын атап өтті. Бұл екі ұғым өзара байланысты, өйткені қиял шығармашылық процесті жүзеге асыру кезінде пайда болады, ал олардың әртүрлілігі - шығармашылық жұмыстың барысы. Сыртқы әлемнен ақпаратты қабылдау және оларды өңдеу эмоционалды интеллект арқылы жүзеге асырылады. Ол оларды маңыздылығын, пайдалылығын, маңыздылығын, қажеттіліктері мен мүмкіндіктері бойынша сұрыптайды, эмоционалды компонентті басқарады,

ол бір уақытта ақпаратты үлкен көлемде қарап шығуға және жүйелеуге мүмкіндік береді. Елестету көбінесе жадпен байланысты, өйткені бұрын қабылданған объектіге тән суреттер түрінде көріну мүмкіндігі. Қиял мен есте сақтау қабілеті әр түрлі, өйткені қиял жаңа, бұрын елеусіз бейнелерді қалыптастырады. Жад өткенді еске түсіріп, бұрын жазылғандарды қайта жасайды. Психологиядағы жаңа бейнелерді (визуальды) оята алатын қиялдарды «объективті» немесе «пластикалық» деп атайды. Олардан басқа, тағы бір түрі бар - «субъективті» немесе «эмоционалды», олардың сипаттамаларында эмоционалды интеллект ұқсас. Бұл тип тек шығармашылық тұлғаны ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірде қажет болатын қарым-қатынасқа бейім тұлға түрін де қарастырады. Қиял жеке адамның эмоционалды саласымен тығыз байланысты. Л.С.Выготский [15] осы екі түрдің өзара байланысын шеше алды: қиялдағы эмоциялар (қиялданатын заттар мен құбылыстарға эмоционалды реакция, өмірде барына реакциялардан өзгеше емес) және эмоциялардан қиял (эмоция қиялдың жұмысын туғызады). Қиялдың тағы бір түрі бар - нақты - нәтижелі шығармашылық әрекетке бағытталған (интеллект эмоцияда басым болады). Шығармашылық қызметкерлердің эмоционалды зияткерлікке бет бұруының бір себебі - олардың шығармашылықтың табиғатын және эмоция арқылы көркемдік қарым-қатынасты жүзеге асыру процесін ашуға көмектесетін көркем ойлауға қызығушылығы. Көркем ойлау көркем образдардағы көркемдік бағалау мен еңбектің демалысын білумен байланысты ақыл-ой әрекеті ретінде сипатталады. Көркем ойлау өнер туындыларын түсіну және жүзеге асыру үшін қажет. Көркем ойлау шығармашылық табиғаттың эмоционалды жағдайы негізінде туады. Өнердің әр түрі эмоционалды интеллектпен байланысты, өйткені барлық ойлар эмоциялардан басталады, ол барлық ақпаратты вербальды Секция 4 123 емес тәсілмен ойлауға жеткізеді. Бұл көркем ойлау құрылымында эмоционалды интеллекттің болуын дәлелдейді. Ғылыми ойлаудан айырмашылығы, көркем ойлау кеңістіктік бейнелердің терең мәнін көрсететін әлемнің тұтас бейнесін қалыптастырады. Көркемдік ойлаудың табиғатын ашу және ондағы эмоционалды интеллекттің рөлін түсіну, сөз өнері бірінші орынға шығады. Өнер - бұл шын мәнінде шығармашылық жұмыс, оның нәтижесі - өнер туындысы. Өнердің көптеген функциялары бар: коммуникативті, психотерапиялық, психокоррекциялық және басқалар, бірақ біз өнердің төрт негізгі функциясын қарастырамыз: 1. Танымдық функция. Бұл оған қатысты

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

шындықты білудің тәсілі ретінде көрінеді. Бұл жерде біз шындықтың үш түрін атап өтеміз: бізді қоршаған шындық; адам өзінің санасында, көзқарасында жүзеге асыратын субъективті шындық; метафизикалық шындық. Соңғысында өнер біздің санамызға енетін алғашқы екеуін суреттерімен, музыкамен, әдебиетпен үйлестіре отырып, метафизикалық болмыстың объектісі ретінде белгілі. 2. Көңіл көтеру (гедонистік). Қазіргі уақытта өнер саудаға айналып барады, онда кенеттен махаббат, байлық және әдемі өмір туралы әңгімелер айтылады. Бұл бағыттағы көркем ойлау керемет биіктерге немесе шынайы ашылуларға жетіп, көбінесе физиологиялық, эстетикалық деңгейден алыс, өнер сүйер қауымның эмоционалды

реакциясын тудырады. 3. Тәрбиелік. Бұл функция балаларда немесе жасөспірімдерде эмоционалды қағидада басым, осы жастағы бейнелер идеалдарына жақын - рыцарьлар, батырлар, ғалымдар, кәсіпкерлер, суретшілер және т.б. 4. Түрлендіру (хирургиялық). Бұл сіз сананы ғана емес, сонымен бірге материяны да қалпына келтіре алатындай көрінген кезде қуатты энергия ағымында көрінеді. Бұл өнердегі көркем ойлау ой мен сезім көлемімен ерекшеленеді, ал эмоционалдылық интуитивті, қуатты күшімен интеллектті басады. Көркемдіктің тағы бір ерекшелігін атап өту керек - оның субъектінің эмоционалды күйімен байланысы, оған байланысты физиологиялық өзгерістер көтерілу, ерекше сезім, шабыт, шаттық, қарапайым сананың құлыптарынан босатылады, сұлулық береді: итальяндық Ренессанстың кескіндеме, импрессионист суретшілердің суреттері. Өнер - бұл жеке адамның ішкі тәжірибесін көрнекі-бейнелеу әдістері арқылы осы саланың бірнеше бағыттарында бейнелейтін мамандандырылған қызмет. Көркем шығармашылық кезеңі қай жерден басталады? Көркем ойлау мен эмоционалды интеллект синтезі дегеніміз не? Суретші - көркемдік таланты бар адам бола алады, оның өзегі - шығармашылықтың барлық түрлерінде бар қабілет. Көркемдік дарындылық дегеніміз адамның болып жатқан нәрсені қызықтыруға, Секция 4 124 болып жатқанның бәрін көркемдік тәсілдермен: дыбыс, түстер және басқалармен өзгертуге деген қажеттілігінің туындысы ретінде түсініледі. Қоршаған ортаға эстетикалық қатынас келесідей: сезім-ойлау-әрекет. Қазақтың әйгілі суретшісі Қ.Телжановтың суретті қабылдағандағы оның жағдайлары туралы пікірін білгенде, ол жай ғана қабылдап қоймай, суретті салған суретшінің жағдайын бастан өткеретіні белгілі болды. Бұл мысалдан көрінетіндей, сезім бірінші кезекте тұрады. Бұл табиғат, адам немесе оқиға туралы ойлау сәтінде туындайтын эмоционалды

реакция. Сезімден туындаған ой сурет пен ойлау тәсілін қалыптастырады, осылайша суретшінің эмоционалды интеллект функциясын процестің нәтижесін және шығармашылық іс-әрекеттің барлық кезеңдерін болжайды. Эстетикалық қатынас эстетикалық эмоцияларға, эстетикалық эмоцияларға - көркемдік эмоциялар тудырады. Эмоциялардан кейін суретшінің ой-өрісі екі бағытта жүреді: – репродукцияның негізгі мағынасын түсіну; – репрокарнация жасау арқылы репродукция шығады. Тиісінше, шығармашылық жұмыс эмоционалды интеллект құрылып жатқан мазмұнның мазмұны мен түрін бейнелейтін идеяны жүзеге асыру арқылы жасалады. Болашақ құру үшін объект немесе құбылыс үш функцияның бірінде болуы мүмкін: – туындының ортақ белгілері болуы керек (кескіндеме мен мүсінде мүмкіндігінше түпнұсқаға ұқсас етіп жасау маңызды); – жасалған кескіннің объектісі бола алады; – суретшінің шығармашылық қиялы мен ынталандыруына шабыт беру. Мысалы, егер біз Модильянидің модельдерін алсақ, онда оның және оның суреттерінің кейіпкерлерінің арасында жалпы ештеңе жоқ, өйткені ол сыртқы келбетіне мән бермей, модельдің өзінде қол жетімді емес (шығармашылық өнім), тек көрінетін шығармашылық мазмұнды, сіздің субъективті санаңыздан өту қабілеті. Осылайша, көркемдік форма (модель) суретшінің жеке басының мазмұнымен өзгереді. Суретшінің міндеті - шығармашылықты қабылдау процесінде бейсаналық түрде пайда болатын эстетикалық реакцияларға қарау. Қабылдаудың маңызды белгісі - бұл эмоционалды реакция. Ол өнер туындыларының көркемдік және эстетикалық мақсаттарына байланысты екі деңгейде әрекет етеді - реактивті және рефлексивті. Эмоционалды интеллект - көркем ойлаудың маңызды және маңызды бөлігі. Көркем және эстетикалық реакцияны эмоционалды интеллектсіз жүзеге асыру мүмкін емес, өйткені эмоционалды интеллект көрерменнің эмоциясын бөлуде маңызды рөл атқарады. Секция 4 125

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Mayer, J. D., & Salovey, P. The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17, A33-442. (1993).
2. Caruso, D., Mayer, J. D., Salovey, P. (in press). Emotional intelligence meets traditional standards for an intelligence test. *Intelligence*.
3. Sternberg, R. J. (1997b). Tacit knowledge and job success. In N. Anderson & P. Herriot (Eds), *International handbook of selection and assessment* (pp. 201-213). New York: John Wiley & Sons Inc
4. Bar-On R. Emotional intelligence inventory (EQ-i): Toronto, Canada, Multi-Health Systems, 1997.
5. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic.
6. Практический интеллект /Р.Стернберг, Дж. Форсайт, Дж.Хадланд, Дж. А.Хорвард, Р.К.Вагнер, В.М.Уильямс, С.А.Снук, Е.Л.Григоренко. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
7. . Люсина Д.В., Д.В.Ушакова. Социальный интеллект: теория, измерение, исследования /Под ред. – М.: «Институт психологии РАН», 2004. – 176 с.
8. Тóрндайк // Большая российская энциклопедия — Большая российская энциклопедия, 2004.
9. Савенков А.И. Эмоциональный и социальный интеллект как предикторы жизненного успеха (рукопись), 2006.
10. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей.- М., 1947.
11. Мороз В.В. Развитие креативности студентов (Монография), Ориенбург, 2011. – 9 с.
12. Torrance E. P. *Creativity: Just wanting to know*. Pretoria. RSA. 1994; Torrance, E.P. *A philosophy of creativity*. Norwood, N. J. : Ablex. 1995.
13. Маслоу А.-Х. Новые рубежи человеческой природы. М., 2011.
14. Нельсон Р. Креатив — искусство прагматика, или... Как сотворить продающуюся рекламную идею [Электронный ресурс]: <http://www.kstyati.ru>
15. Выготский Л.С. Психология искусства.- Ростов-на-Дону «Феникс», 1998. – 45 с.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

ҚАЗАҚ ХАЛЫҚ ЗЕРГЕРЛІК ӨНЕРİNДЕГІ БҰЙЫМДАР МЕН АСЫЛ ТАСТАРДЫҢ САКРАЛЬДЫ МӘНІ

Жанарбек Берістен,
философия ғылымдарының
кандидаты, профессор.

Н. Даутов, Т.
Жүргенов атындағы
Қазақ ұлттық өнер академиясының
2 курс магистранты

Қазақтың дәстүрлі мәдениетінде зергерлер қолданылатын материалдың өзі де рәмізді мағынаға ие болған. Алтын мен күмістен жасалатын зергерлік бұйымдар адамның өмірі мен денсаулығына оң әсерлі қасиеті бар екенін дәлелдейді [1, 16-17 б.]

«Зер» сөзі – алтын деген мағына білдіргенмен, қазақ зергерлерінің сүйіп пайдаланатын материалы – күміс. Күміс – жұмсақ, қақтауға төзімді, оңай өнделеді, ашық түсті. Зергерлер күмістің осы қасиетін барынша ескеріп отырған және күміс – киелі материал. Ерте кезден күміс тазалық түсінігімен байланыстырылған. Қазақ халқының салт-дәстүрінде киелі саналатын күмістен жасалған жүзік, білезіктерді ата-бабаларымыз көшіп-қонғанда, ұзақ жолға сапарлағанда бұзылмасын деген ниетпен өздерімен бірге алып шығып, су құйылған ыдысқа салып жүрген. Сонымен бірге сәбиді қырқынан шығарда шомылдыратын су мен неке қиярда ішкізілетін суға да күміс тиындардың салынуы – ата-бабаларымыздың күмісті ерекше қастерлеуінің көрінісі.

Зергерлік әшекейлі бұйымдар ғасырлар бойы өздерінің әдемі өрнектерімен, бояудың сан қырлы терең сырымен, бедерлі нақышымен тәрбиелік, танымдық қызметін атқарып, қалай тағудың өзіндік қатаң қағидасын сақтағаны белгілі.

Зергерлік әшекейлер тағылуына қарай алты түрге бөлінеді: 1) басқа; 2) мойын және кеудеге; 3) иыққа; 4) белге; 5) қолға, 6) аяққа. Олардың әр түрі бірнеше типтерге, топтарға бөлінеді.

Қазақ зерттеуші А.Керімбаевтың пікірінше, «сакральды (магиялық) вербальды мәтіндердегі сакральды лексика ауруды қуу, дуалау, көз тию, қастандық жасау немесе «жолын ашу», яғни бір нәрсеге деген ізгі ниет тәрізді белгілі бір мақсатты көздейтін магиялық ғұрыптық әрекеттердің сөздік бөлігін құрайды» дейді [2, 7 б.].

142 Халық ұғымында «адам жанының бір ұшығы шаш арасында мекендейді» деген түсінік бар. «Тарағанда түсетін шашты кез келген жерге тастауға болмайды, оны адам баспайтын жерге

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

көміп тастау керек» деген түсінікке байланысты қоңыраулы, сылдырмақты шолпыны шашқа пәле-жәлені маңайлатпайды деп ырымдап таққан.

Қазақ қыз-келіншектері ерте кезде шолпы мен шашбауды бұрымы тарқатылып кетпеу үшін де тақса, неше түрлі асыл тастан жасалған сылдырмақ, салпыншақтан тұратын салмағы ауырлау шолпының әсері шаштың ұзын болып өсуіне игі әсер етеді және адамның басы ауырмайды деп есептелген. Шаштың бұрымына тағылатын шолпы мен шашбаулар салмақтылығымен, қыздардың жүрісі мен бойын тік ұстау мәнерін әдептілікте қалыптастырған. Егер тиын шолпылар кісі алдынан өткенде сылдырласа, ол үлкен әдепсіздік деп есептелген.

Бүгінде заманның ағымына ілескен қазақ әйелдерінің талғам-танымы да өзгерді, бұрынғыдай шашын өсіріп, оны қос бұрым етіп өретіндер қазір кемде-кем. Шашы ұзын қыз-келіншектер шаштарына шолпы, шашқап, шашбау, айшық, бергек, бетмоншак, жырға, жақ, көзотаға, тана тәрізді талайды тамсандырған зергерлік тамаша туындыларды емес, темірден жасалып, қайсыбіріне алуан түрлі өрнек салынған қыстырғыштарды пайдаланады.

Қазақтың сырттық киіміне тағылатын әшекейлерге бастырма, жарма, қапсырма, түйме, ілгек сияқты күмістен не өзге асыл тастардан жасалған зергерлік бұйымдар енеді. Мұнда «бастырма» атауы «әйел көйлегіне, қамзолына түйме орнына қадайтын әшекей зат, қапсырма» дегенді білдірсе, «жарма» сөзі «әйел көйлегінің екі алдыңғы жақ өңіріне тағылатын жапырақ бейнелі екі жылтырауық» деген мағынада қолданылады.

Халықтың наным-сенімі бойынша, асыл тастардан көз орнатқан зергерлік бұйымдар оны таққан адамды көз тиюден, түрлі аурулардан, қауіп-қатер, бәле-жаладан сақтайды. Сол себепті бұрын да, қазіргі кезде де зергерлік әшекейлер жалаң сәндік бұйым ретінде емес, оларды таққан адамдарды жаманшылықтан сақтайтын, табысқа жетелейтін қорғаныс құралы болып саналған. Қазақ халқы «көз тимесін» деген ниетпен сәбилерінің бас киімдері мен сырт киімдеріне тана-моншак тағып, әсем түйреуіш қадайтын болған. Сондай-ақ сыртқы киімнің түймелерін бағалы металдан жасап, оған асыл тас орнату да байлық пен барлықтың көрсеткіші болуымен бірге жоғарыда айтылған ниеттен туындағаны анық.

Бойға тағатын зергерлік әшекейлердің бірі – сырға. Дайындалған материалы мен жасалу тәсіліне қарай алтын сырға, айшықты сырға, ай сырға, күміс сырға, қаралы сырға, тұмарша сырға, салпыншақ сырға, лажылы сырға, шытыра сырға, қолқа сырға, қозалы сырға, үзбелі сырға, күмбезді сырға, қоңырау сырға, иықты сырға, гауһар сырға, иінді сырға, лағыл сырға, маржан сырға, үкі аяқ сырға, шілтерлі сырға, шұбыртқа сырға, т.с.с. кете береді. Осылардың ішінен «самай сырға» деп аталатын сырға ауыр болғандықтан құлақтың сырғаланып жырып кетпес үшін бас киімге де ілінген.

Барлық халықтарда сырға әшекейлік зат болуымен бірге махаббат нышаны, ол иесінің қоғамдағы орнының көрсеткіші, сиқырлылық қорғаушы зат ретінде қолданылған. Ал қазіргі кезде сырға өзінің мифтік маңызынан айрылып, тек әшекей зат, әсемдіктің құрамдас бөлігі болып қалғаны белгілі.

Танымал этнограф ғалым Х.Арғынбаевтың еңбегінде ертеде қазақтарда сырғаны, негізінен, бойжеткен қыздар мен жас келіншектер көп тағатынын, ал жасы келген әйелдер үшін сырға тағу қажеттілігінің аз болатынын айтады [4, 63 б.].

Ерекше нақышпен жасалған дара сырғалардың түрлері де киіммен қоса тұтынғанда адамның ажарын ашып, әр беріп тұрады. Қазақ әйелдері сырғаны бала кезінен қартайған шағына дейін таққан, жасы егде әйелдің де сырғасы болғанымен, ол кимешектің астынан 143 көрінбей қалатындықтан жиі тақпаған және салмағы ауыр сырғалардың қолайсыздық тудыратыны анық көрінеді.

Білезіктің (білек жүзік) білекке салатын сәнді зат екені белгілі. «Білезік» сөзінің шығу төркіні – білек пен жүзік сөздерінен құралады ма деп топшылаймыз. Білек жүзік – біле жүзік – біле үзік – білезік.

Білезік түрлерінің, оларға салатын өрнек-әшекейдің алуандығы қазақ қыздары мен әйелдерінің осы әшекей түрін көп таққанын байқатады. Олардың білектің сәні саналатын білезіктің алтыннан, күмістен, тіпті мыстан соғылғандарын да салтанатты жиындарда ғана емес, күнделікті тастамай қызыға тағатынын аңғаруға болады. Білезік те жасалған материалы мен түр-тұлғасына қарай: алтын білезік, күміс білезік, сом білезік, сағат білезік, құйма білезік, бұрама білезік, топсалы білезік, қос білезік, жұмыр білезік, бес білезік, т.т. с.с. атала береді. Бұрынғы кезде жігіт өзі ұнатқан қызына сыңар білезік сыйлаған. Күн және құс тұмсық белгісі салынып шынжырмен білезікке бекітілген екі жүзікті бойжеткенге «күні ұдайы ашық болып, өзі құстай еркін болсын» деген тілекпен таққан. Екі жас үйленген соң, осыған дейін екеуінің арасында жіпсіз дәнекер болған сыңар білезік сандықшаға салынып, жігіт келіншегіне «шебер, ұқыпты бол» деп қос білезік сыйлаған.

Екі-үш бөлшектен құралған, ашпалы-жаппалы түрін топсалы білезік дейді. Қою шытырман өрнектермен көркемделгендіктен жұмыр білезіктер, әдетте, тартымды әрі сымбатты болып келеді. Солардың ішінде ерекшесі бес білезік. Мұндай білезіктің алақаны жалпақ болып келеді. Білезіктің екі басы топса арқылы түймеленеді. Атауы осыған байланысты қалыптасса керек.

Тарихи – этнографиялық деректерге сүйенсек, білезік осы күнгідей тек қолға емес, аяққа да салынған. Оған қазақтың әдет-ғұрпы бойынша бұрын баласы тұрмай жүрген ата-аналар жас баланың қолына және аяғына «Темірдей мықты болсын» деп оң тілек айтып, бір-бірден білезік салған. Қазақтар осымен қатар ертеден-ақ өзі жақсы көретін немесе қорқатын реті келсе, оның күшіне ие болғысы келетін заттарды, жан-жануарларды білезіктерінің сыртына бейнелеп отырған [5].

Ежелден дененің ашық жерлерін – аяқ-қол, саусақ, мойын, құлақ, мұрын сияқты дене мүшелерін қатты заттардың көмегімен қорғау қалыптасқан. Бұл жүзік, балдақ, сырға, білезік, моншақ, алқаның пайда болуына апарып соққан. Бұл сыртқы зұлым күштермен күресте жәрдемдесетін сиқырлылық қорған болып есептелген [6, с. 198].

Қазақ әйелінің әшекейінің бірі – жүзік, сақина. Алтын, күмістен жасалып, сырт жағына зергерлер түрлі асыл тас орнатқан сақиналар бұрын да, қазір де тек әйелдің ажарын ашатын сәндік бұйым ғана емес, адамның денсаулығына оң әсер ететін, сыртқы-ішкі кері әсерлерден қорғайтын, бақ-дәулет шақыратын құрал саналады.

Қазақ танымында тамақ әзірлейтін әйел қолына міндетті түрде жүзік не балдақ тағуы тиіс болған. «Тамақ адал болу үшін қолда жүзік болу керек» деген мақалдың айтылуы аталған әшекейлердің киелі, тазартқыш күші бар деген жалпы шығыстық сенімге байланысты болса керек [7, с. 130].

Қазақ жүзіктеріне көбіне дөңгелек күн белгісі салынады. Әшекейлерде күн іспетті үлгіде (шеңбер, қос шеңбер, орама шеңбер, ырғақты шеңбер, ұлама шеңбер) ұшырасады. Бір дөңгелек – күн белгісін «Күніміз ашық болсын» деген тілекпен салған. Қос дөңгелек немесе мөр жүзік – мейірімділік пен әділеттіліктің белгісі. Қалың қос дөңгелекті жүзікті, әдетте, қол басшыға сыйлаған.

Қос дөңгелекті құдағи жүзік – мөр жүзіктен екі есе кіші болған. Оны ұзатылған қыздың енесіне бір жылдан соң тарту үшін әдейі жасалған. Қызының соңынан барған анасы оның жақсы тұрмысын көрсе, қыз енесінің қолына салған. Егер анасы тұрмыстағы қызының 144 сәлемдемеге құс тұмсық жүзік алса қуанып, ауылдастарын шақырып, шамалы той жасаған. Себебі құс тұмсық жүзік бақыттың, еркіндіктің белгісі, жалпы алғанда өркендеу, өркен жаю идеясын білдіреді.

Әртүрлі салтанатты, ғұрыптық бұйымдарды әшекейлеуге асыл тастардың табиғи әсемдік қасиетінен бұрын, олардың сиқырлылық қасиеті маңызды рөл атқарған. Негізгі материал ретінде алтын, тіл-көзден, пәле-жаладан сақтайтын тылсым күші, қасиеті бар деп танылған, күмісті денеге саулық, іске сәттілік алып келетін қасиеті бар деп есептелген. Зергерлік бұйымдардың көздеріне шеберлер ақық (агат), теңбіл тас (сланец), феруза (көк тас), сумаржан (коралл), лағыл (рубин), гауһар (бриллиант), сапфир, меруерт (жемчуг), жақұт (яхонт), жарқырауық тас (самоцвет), янтарь тастарды пайдаланған. Қазақ зергерлері әрбір тастың өзіне тән қасиеті, ерекшелігі, кереметі бар екенін білген. Олардың біреуі адамға құт әкелсе, ендібірі тіл-көзден сақтайды, ал кейбірінің тіпті құрғақшылықта жаңбыр шақыратын, т.б. қасиеттері бар екен. Мысалы, көпке белгілі янтарь тасының ғажайыптарын ертедегі гректер бұдан екі жарым ғасыр бұрын білген. Оны парсы тілінде «хахруба» деп атайды екен, «өзіне тартқыш» деген мағынаны білдіреді. Ол шашты, шөпті өзіне тартып алады және оның ішінде түрлі жәндіктер өзінің тірі қалпын сақтайтын көрінеді.

Орта ғасырларда емші, дәрігерлер алтын, нефрит, маржан тастарын жұту өмірге қауіп төндірмейді, қайта оны ұзартуға септігін тигізеді деп есептеген. Сонымен бірге әлгі тастарды жұтқан адамның өлгеннен кейін денесі іріп- шірімейді деген сенім болған. Бұл асыл тастарда адам организміне әсер ететін қасиетке ие. Гауһар тасы – бақ пен байлық, феруза тасы –

сенімділік, тұрақтылық, меруерт тасы – өнімділік, ұрпақтылық, көбею секілді мән мағынаға ие және ұлттық киім түрлерін әшекейлеуде молынан қолданған.

Қазақ зергерлік әшекейлерінде көк тас «Фируза» – парсы ұғымында «жеңіске жетуші», «жеңімпаз» дегенді білдірген. Шығыста фируза – иесін түрлі қауіп қатерден сақтайды, жаудан қорғайды деп санаған. Ақық тас – мол бақыт әкеліп, адамды көз тиюден сақтайды, жүректің толқуын басып, дұшпаныңа сұсты болуына игі әсерін тигізеді деп сенген. Заттың бетіне металмен жиектеліп орнатылатын тасты «көз» деп атаған. Ол киелі көз ретінде түсініліп, қорғау қасиетіне ие болған.

Қазіргі таңда мойындалып, сәнге айналған астрология ғылымында да «әрбір жұлдыз иесі өзіне сай келетін тасы бар әшекей тағу керек, қасиеті белгісіз тастан тағылған әшекей адамға бақытсыздық әкеледі, денсаулығына зиян келтіреді» деген түсінік қалыптасқан. Мысалы, тек күміске орнатылған аметист тасы баласы жоқ әйелге ана болу бақытын әкелсе, ерлерге өз әйелінің кемшілігін түзеуге көмектеседі. Ал гиацинт тасын таққан жас әйелде өз сүйіктісін жоғалту қаупі жоғары, алайда үміт пен қайта құру тасы болып саналатын бұл тас уайым мен депрессиядан айығуға мүмкіндік береді. Тау хрусталі ертеректе аналардың сүтін көбейту үшін қолданылған. Аталған тасты бойтұмар етіп таққан әйелдің дүниеге перзент әкелуі жеңілірек өтеді деп есептелген. Ал інжу тасы махаббаттағы тұрақтылық кепілі саналғандықтан, ол неке мен шаңырақты қорғайды деген сенім бар.

Қазақ киімдеріне тағылған зергерлік бұйымдар өздерінің әсем ою-өрнектерімен, таңғажайып үлгілерімен әйел сұлулын тамсандырып қоймай, оның таным-талғамын, халықтық салт-дәстүрін, дүниетанымдық көзқарасын рухани мәдениетімізде қалыптастырып, дамуына ықпал етті.

Ерте кезден зергерлік бұйымдардың көпшілігі екі түрлі мәндік дұғалық қасиетке ие болғаны мәлім. Кейіннен зергерлік бұйымдар өзінің дұғалық қасиетінен айрылып, олардың көпшілігі адамдардың көркем-эстетикалық қажеттіліктерін ғана өтеген. Зергерлік әшекейлердің жаратылысы нәзік әйелдер үшін қорғану қызметін атқаратындықтан, сиқырлық мәнге ие болғаны анық.

Қазақ халқының эстетикалық дүниетанымы әуел бастан зергерлік бұйымдарда оның пішінінде, композициясының структуралық түзілімінде көрініс тапқанын кез келген әшекей бұйымның бойтұмарлық қасиетке ие болғандығынан байқауымызға болады. Зергерлік бұйымдар қазір де өзінің әсемдік, көркемдік сипатын жоғалтқан жоқ. Өзінің дүниетанымдық мағынасын көркемдік түзілімінде, жаратылыс структурасының шағын макеті ретінде және 145 тұспалды материалдық қасиетінде әруақыт ұштастырып отырған, оның тұрақтанған және біртұтас мағынасы халықтық дәстүрлі шығармашылықта сақталып келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Шойбеков Р. Қолөнер лексикасының кейбір қырлары // ҚР ҰҒА Хабарлары. Филология сериясы. – Алматы, №3, 2006. – 15-19-б.
2. Керімбаев А. Қазақ тіліндегі сакральды атаулардың этнолингвистикалық сипаты: Филол. ғыл. канд. дис. – Алматы, 2007. – 25 б.
3. Жәнібеков Ө. Культура казахского ремесла. – Алматы: Өнер, 1982.– 144 с.
4. Арғынбаев Х. Қазақ халқының қолөнері. – Алматы: Өнер, 1987 –128 б.
5. Свасьян К.А. Проблема символа в современной философии. – Ереван: Издательства АН Армянской ССР, 1980.-226 с.
6. Адаева Г. Қазақ халқының дәстүрлі дүниетанымындағы гендер мәселесі: Философия ғыл. кан... дисс. – Алматы, 2007. – 129 б.
7. Шаханова Н. Мир традиционной культуры казахов.– Алматы: Қазақстан, 1998. – 184 с.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Шымкент қаласы №89 ІТ мектеп – лицейінің көркем еңбек пән мұғалімі Тукушев Амирхан

Өскелең ұрпақтың: ұлттық болмысының құлдырауына себепкер болып қалмайық!

Қарапайым алмаз пен бриллианттың бағасы жер мен көктің арасындай айырмашылығы бар, материал бір, айырмашылығы неде деп ойлайсыз?

Бірге өңдеу берілген және де бірге өңдеу берілмегендігінде!

Міне, дәл осы секілді, халық пен өнерге қызымет көрсететін мемлекеттік ұжымдардың арасындағы дәл осындай, ауқымды тақырыптар ұлтымыздың дәрежесі мен деңгейін көтереді!

Еліміздегі жастар арасында пікір алмасу барысында, өнер - білім жұмыстарының жүріп жатқандығы қандай эффектті беріп жатыр?

Нақтырақ айтар болсақ мұндай өзекті тақырыпта нақты мәселе алып шығылады және де оған түрлі астарлы шешімдер ұсынылады!

Яғни, осы ұсыныстар мен шешімдерге, біздің көз қарасымыз қандай?

Айналамыздағы болып жатқан өзгерістер мен өркениетті дамыту жолындағы өнер және мәдениет мәселелеріне не айтамыз?

Жалпы:

1.Қоғамда алып жатқан қандай мәселелер бар?

2.Оған ұсынылып жатқан шешім қандай?

3.Ал, менің жеке көз қарасым қандай?

Деген, ой тұжырымның захирына (сыртына) емес Батинына (ішіне) мән беріп, қандайда бір жауапкершілігімізді сезіну мақсатында да әрине мұндай мәселелерге атсалысып уақыт ажыратамыз.

Өнер адамының зерек болуы бұл – рухани мәнді ой таратуында!

Қоғамның көркіне–көрк, талғамына–талғам ұсынатындығы әрине, атқарылып отырған істің мазмұнды астарында, сонымен қатар әрине қоғамдағы барша тұлғалардың сауатты да салмақты ойының қорытындысы десек дұрыс.

Ендігі мәселе, қазіргі уақыттағы әрбіріміздің қылып жатқан іс - әрекетіміз ертеңгі күні өніп шығуы міндетті өнім. Яғни, бүгін не отырғызған болсақ ертеңгі күні әрине оның жемісін аламыз. Ойлап көрейік, қандай ұрық егіп жатырмыз?

Және де, одан да маңызды мәселе: Ақша ұрылары бар, сезім ұрылары бар, зат ұрылары бар, бірақта ең қауіптісі уақыт ұрылары! Уақыт ұрысы болмайық.

Талқыланып жатқан түрлі мәселелер де талапқа сай, қоғамға мәселе ретінде алып шығылады.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Бүгінгі жастар смартфон, ғаламтор желілеріне тәуелділігі артып, адам баласының дүниетанымдылығын, ой – өрісін жан – жақты кеңейтіп сонымен қатар, шығармашылық қабілеттілігін артырып, тұлғаның жан дүниесін нұрландыратын, мына кеңістіктен қол үзіп, өз қиялының қыранына емес кұзғынына айналып. Өнердің алпауыт күшімен шығарма жазу арқылы жан дүниесін рухани байытып, ұлттық болмысын қалыптастыраттын өнер дейтін мәдениеттен ажырап қалуда деп ойламайсыз ба?

Міне осы тәжірибенің талапшылары да бар!

Қандай жағдай болмасын бұл істе ешкімді кінәлай алмаймыз себебі, бұлардың тұтынушысы біз, немесе біздің айналамыздағылар. Міне осы тұтынушыларды да тәрбиелеп жатқан өзіміз. Қателікті бірінші өзімізден іздеуіміз керек.

Біз, мәселеге мәселе деп емес потенциал деп қарауымыз керек, оны шешуіміз міндетті деп ұғынуымыз шарт. Мәселені мәселе дей беретін болсақ ол...

Көркем тілмен айтқанда бұл жағдай тереңдеп үлкен бір жарағ айналады, оған нақты бір шешім қабылданбаса іріңдеп кетеді.

Яғни осындай платформа, бізді бақылап отырған, назардан тыс қалған қандай да бір мәселелер болуы мүмкін. Мұндай мәселелерді айту, басқаларға да жеткізу мақсатты болады.

Бүгінгі таңдағы көпшілік жастардың мәселесі, мақсатын білмеуінде!

Яғни тұлға нақты бір алдына мақсат қоя алса...

Мақсат деген бұл: Оқуды бітіру, жұмысқа орналасу, ақша табу, машина алу, немесе өзгелердің өмір жолын қайта бастау, бұлар жетуге болатын өздігінен орындылатын мақсаттар. Сіз машина алып, жұмысты болғандығыңыздан кейін ол бітеді!

Мақсат, шамалы күрделірек болуы керек!

Мысалы менің ұстаз және өркениет бағытындағы мақсатым: Елімізге, жұртымызға пайдасы тиетін тұлға болу. Өнер саласында, адамдық заңға азды – көпті өзімнің үлесімді қосу!

Бұл мақсатқа жету үшін өмірімді арнауға дайынмын, бұл мақсат бір немесе екі жылда болатын мақсат емес. **ТҰЛҒА – ӨНЕРМЕН ДАМЫМАЙДЫ, ӨНЕРДІ ДАМЫТАДЫ!**

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

№30 «НАЗЕРКЕ» БӨБЕК-ЖАЙ БАҚШАСЫ
МЕМЛЕКЕТТІК КОММУНАЛДЫҚ ҚАЗЫНАЛЫҚ КӘСІПОРЫН

Тәрбиеші: А. Баєтова

Тақырыбы: «Сенсорикалық дамыту аймағы»

Міндеті: Балаларды геометриялық пішіндермен таныстыру. Пішіндердің мағынасын түсіндіріп, олардың бір-бірінен ажырата білуге үйрету. Өздігімен жұмыс істеуге машықтандыру, ойлау қабілетін арттыру, қызығушылықтарын дамыту. Ойлау, есте сақтау қабілеттерін және сөздік қорын молайту. Саусақтардың ұсақ маторикасын дамыту.

Шаттық шеңбері:

Біз қандаймыз, қандаймыз
Шұғылалы таңдаймыз
Жарқыраған күндейміз
Ренжісуді білмейміз.

Ғажайып сәт:

Тасним: Менің қалашығым қирап қалды. Маған көмектесіңдерші *(деп видеодан көрсетеміз)*.

- Ал, балалар, көмектесеміз бе? *(Иә)* Балалар, көмектесу үшін бізге әуелі арнайы жұмыс киімі және құрылыс заттары қажет болады (шатыр, терезе, есік, үйдің қабырғасы). Бірінші кезекте, киімдерімізді дайындайық!

1 – тапсырма: «Киімдерді сөмкеге салу»

Нейрогимнастикалық жаттығу:

- Екі қолымызды алға созамыз, алақандарымызды бір-біріне тигізіп ысқылаймыз. Оң қолмен, сол қолды сипаймыз. сол қолмен оң қолды сипаймыз.

Ал, балалар! Енді құрылыс заттарын жасау үшін, пішіндерді сипап сезу арқылы Монтессоридің пішіндерін ұстап көру.

2– тапсырма: «Пішіндерді құрастыру»

- Бізге үйлерді құрастыру үшін үшбұрыш, төртбұрыш керек.

- Кәнекей, пішіндерді құрастырайық. Құрастырып болсаңдар, біздің жасаған құрылыс заттарымыз жеткіліксіз екен. Олай болса, ойын арқылы пішіндерді

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

ұяшыққа жинаймыз.

Ойын: «Пішініне қарай өз ұяшығын тап»

Ойын шарты: Үш топқа бөлініп, пішіндерді өз ұяшығына салу. Дөңгелек, үшбұрыш, төртбұрыш пішіндер арқылы секіріп ұяшыққа бару. Ал, балалар жарайсындар! Енді құрылыс заттарымыз дайын болды. Олай болса, қираған қалашыққа барып, Таснимге көмектесейік. Балалар, қираған қалашық алыс жақта, оған бару үшін, поездбен баруымыз керек. Олай болса, құрылыс заттарымыз жеткілікті. Поездың вагондарына құрылыс заттарын саламыз. *(поезд пішінін, түсін түсіндіріп өту)*

3– тапсырма: «Поезд құрастыру» Екі топқа бөлініп поезд құрастырамыз. Поезд құрастырып болсаңдар, жақсылып жіппен байлаймыз, дауыл болып, жолда құрылыс заттарымыз құлап кетуі мүмкін.

Сергіту сәті: «Поезд»

- Ал, балалар қираған қалашыққа да келіп жеттік. Олай болса, қираған қалашықты құрастырамыз.

4 – тапсырма: «Монтессоридің ойыншықтарымен құрастыру»

1-ші топ: Дөңгелектен мұнара құрастырады;

2-ші топ: Төртбұрыштан баспалдақ құрастырады;

3-ші топ: Үшбұрыштан үйшік құрастырады.

- Балалар, мұнара түсін қызғылтым, баспалдақ – қоңыр, үйшіктің шатырын – қызыл етіпсіңдер. Жарайсындар балалар, өте әдемі.

Қортынды: - Балалар, біз қай жаққа бардық?

- Қираған қалашыққа бардық.

- Немен бардыңдар?

- Поездбен.

- Қандай пішіндерді білесіңдер?

- Үшбұрыш, төртбұрыш, дөңгелек.

- Біз кімге көмектестік?

- Таснимге көмектестік.

- Тасмин қандай көмек сұрады?

- Тасним пішіндер қалашығын құрастыруға шақырды.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

№7 «Ер Төстік» санаториялық бөбекжайы
Сугурова Джаксыгуль Рамазановна

Ата аналармен дөңгелек үстел

Тақырыбы: «Мектепке дейінгі білім беру ұйымының тәрбиелеу білім беру процесіне ата- аналарды тарту.»

Мақсаты: Ата аналардың және балабақша тәрбиешілерінің әрекеттерін үйлестіру. Ата- аналарға балабақшадағы білім беру процесінде баланың қызығушылығын, бейімділігін, шығармашылығын жан -жақты дамыту барысында жүргізілетін жұмыстарда қолданылатын әдіс тәсілдерді көрсете отырып, түсіндіру. Ата аналарға өз баласының ерекшелігін білуге оның жан дүниесін түсінуге, ата ана бойына өздерін тәрбиеші ретінде қарауға қызығушылықтарын арттыру.

Дөңгелек үстел бағдарламасы.

- 1 Нейро жаттығу додокаэдр арқылы Амандасу.
- 2 «Жұмсақ шеңбер»Танысу жаттығуы
- 3 «Өзіме көршіме» шындықты айтсам жаттығуы
- 4 Ата -аналарды топқа бөлу
- 5 кіріспе Слайд
- 6«Бала балақан» құралдармен.
- 7 «Кім шапшаң» ойыны
- 8 нейро жаттығулары

Сәлеметсіздерме, құрметті ата -аналар қош келдіңіздер! Бүгінгі біздің дөңгелек үстеліміздің тақырыбы: «Мектепке дейінгі білім беру ұйымының білім беру мен тәрбиелеу процесіне ата -аналарды тарту»

1 Додокаэдр арқылы амандасу.

Қатысушы ата- аналар суретке қарай отырып амандасады.

2«Жұмсақшеңбер»Танысу жаттығуы

1-қатысушы өз есімін айтады. Ал 2- ші адам 1-ші қатысушының есімін қосып өз есімін айтады осылай жалғасып, соңында ең бірінші адам бәрінің атын айтып шығу керек,

3«Өзіме көршіме»шындықты айтсам жаттығуы.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Ата -аналар бір-біріне қолдарындағы сұрақтарды қолдарын алмастыра отырып бір біріне беру өздеріне келген сұрақтарға жауап береді

4.Ата аналарды топқа бөлу.Өздерінің қалаған суреттері бойынша алып топқа бөлініп отыру қажет.(балапан және алақан суреттері)

5.Слайд арқылы әңгімелеу

Отбасы-әр адамның шағын отаны,қоғамның бөлшегі,Адамға өмірде ең қымбат -отбасы. Отбасы шағын мемлекет. Ол тәлім тәрбие мен үлгі өнегенің мейірімділік пен адамгершіліктің ордасы. Бала үшін отбасы - басты ақпарат көзі.Сондықтан бала өмірді алғаш отбасындағы ең жақын адамдары арқылы өзін қоршаған дүниені танып біледі Біздің балаларымыз үлкен бақта өсіп тұрған нәзік гүліміз. Нәзік гүлдерімізге таңертеңгі есіп тұрған әдемі самал жел көктемгі шуақты күн керек.Сол шуақты күн мен самал жел сізбен бізбіз.

Ата ана үшін бала өмір жалғасы,көздің нұры үміт күткен шырағы келешек қызық көрерболашағы.

Бүгінгі таңда ата- ана мен тәрбиеші арасындағы ортақ мәселе- бала тәрбиесі екені баршамызға мәлім.Бала тәрбиесі қашанда кезек күтірмейтін күн тәртібінен түспейтін өзекті мәселе. Балаға тәрбие мен білім беруде, бала тілінің дамуы, өзіне –өзі қызмет көрсету және жазуға дайындық дағдысын қалыптастыруда ұсақ қол моторикасын дамыту және үйлестіру жұмыстарын жүргізудің маңызы өте зор. Өмірінің бастапқы кезеңінде баланың ұсақ қол моторикасы қалай дамып жатқандығын, жеке интеллектуалды қабілетін байқауға болады. Қасықты, қарындашты ұстай алмайтын, түймесін түймелей алмайтын және бәтеңке бауын байлай алмайтын балалардың қолының кіші моторикасы нашар дамыған болып есептеледі. Олар шашылған конструкторларды жинау, пазламен жұмыс жасау, есептегіш таяқша және мозаикамен ойнау өте қиын. Олар басқа балалармен ойнаудан бас тартады, осы қызметтегі жұмыс жасағанда үлгермейді. Мұнда й балалар элементарлы қызметтің өзінде өздерін нашар сезінеді және бұл жағдай баланың эмоциясын мен өзін – өзі бағалауға кері әсерін тигізеді.Бала өз саусақтарын қаншалықты басқара алса, оның одан әрі дамуы да соған тікелей байланысты. Ұсақ қол моторикамен қоса балалардың есте сақтау қабілеті мен назары, сондай –ақ, сөздік қоры да дами түседі. Осыларды ескере отырып,қосымша қолдан жасалған құралдарды дайындап балалармен жұмыстанып отырамыз. Түрлі қызыметтер арқылы ұсақ қол моторикасын дамытудағы міндеттер:

-Сөйлеу функциясын тұрақты етуге көмектесу,

-Қол және көз,қолдың ептілігі,ритмикасы қозғалысын үйлестіру және нақтылығын жақсарту.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

-Қиялын,логикалық ойлауын,еркін назарын,көру және есту қабылдауларын, шығармашылық белсенділіктерін дамыту. Яғни, бала қозғалысы дәл және нақты болса, оның әлемді ақылмен тануы да терең бола түспек. Қолдан ұсақ-түйек заттарды жасау балалардың ең жақсы көретін шығармашылық жұмыстары. Мұндай жұмыс балалардың қиялдарын, ойлары мен бармақтарының ұсақ моторикасын дамытады. Ұсақ қол моториканы дамыту әдістемесі мұндай жағдайда өте тиімді.

6. Ата аналармен «Бала балақан қимылдайды алақан» атты ұсақ қол моторикасын дамытатын құралдармен жұмыс .

6.1 «Бала балақан қимылдайды алақан» құралдармен жұмыс.

6.2 Фетрден жасалған бейнені кырышқалармен безендіру,

6.3 Жіп, қыстырғыштармен жұмыс (күн пішін т. б бейнелерге жіптерді өткізу)

6.4 Дәндермен жұмыс (Балапан кірпі қоян т.б) «Дәнді дақылды қалташалар»

6.5 Файлға салынған жұлдызқұрт бейнесін бояу.

6.6 Қуыршаққа моншақ тағамыз гүлдерді түймелермен әшекейлейміз.

7 «Кім шапшаң» ойыны.

7.1 Нейро жаттығулары

7.2 Сол қолмен жазу әдісі.

7.3 Мақал -мәтелдерді жалғастыр

7.4 «Орнын тауып қой» ойыны

QR кодты сканерлеңіз

Сканируйте QR код

Youtube кнопка

Қортынды Бүгінгі ««Мектепке дейінгі білім беру ұйымының тәрбиелеу білім беру процесіне ата- аналарды тарту.» тақырыбы бойынша ұсақ моторика құралдары арқылы жүргізілетін ойындардың маңыздылығы балалардың қол икемділігін,сөйлеу функциясын тұрақты етуге көмектесетінін,туралы ой бөлісіп ортаға салдық.

Құрметті ата-аналар бүгінгі ұрпақ ертеңгі елдің болашағы. Бала тәрбиесі - ата-ана үшін күрделі жауапты міндет. Баланы өмірге бейімдеуде б\бақша педагог (тәрбиеші) ата ананың орны бөлек. Тәлім- тәрбиелік жарасымдылық б\бақша ата-ана әлеуметтік орта бірлесіп жұмыс жасағанда жағдайда үйлесімдік табады. Отбасы -өмір басталатын және махаббаты таусылмайтын мекен. «Ұядан не көрсең-ұшқанда соны ілерсің» деген мәйекті сөз тегіннен тегін айтылмаған.Балаға кішкентайынан түзу тәрбие беріп,уақытында дұрыс көңіл бөліп еліміздің инабатты,адамгершілігі мол білімді,саналы ұрпақ тәрбиелеу баршамыздың міндетіміз. Егер ата-анамен балабақша тығыз байланыста болып,балаға бірдей талап қойылса,тәуелсіз еліміздің ұл-қыздары жан-жақты дамыған азамат болып шығары сөзсіз.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

**ЖГКП «Детская школа искусств имени Г. Жубановой»
Отдела образования г. Темиртау управления образования Карагандинской области**

Педагог дополнительного образования
Карягина Елена Сергеевна
Темиртау, 2024

Открытый урок на тему:
«Творческий портрет»

Тема урока: Стилизация формы и декоративность цвета в иллюстрации.
«Творческий портрет»

Цель урока: Поиск образа времени года в портрете.

Задачи урока:

Все создадут образ согласно задумке.

Большинство подчинит форму и цвет в идее раскрытия образа.

Некоторые смогут грамотно выполнить работу в едином колорите.

Ход урока:

Организационная часть. Приветствие учащихся и гостей.

Проверьте, наличие всех необходимых материалов, нам понадобятся: простые карандаши В-5В, ластик, акварель, кисти, фломастеры, черная ручка, бумага белая- формат А3.

Сегодня мы продолжаем разговор о портрете, но не совсем обычном. Творческий портрет подразумевает под собой полет фантазии. Это не натюрморт и не пейзаж, но их элементы вполне возможны в работе. Портреты мы будем выполнять на тему времен года, здесь важно поймать в образе природные особенности которые происходят в разное время. Стоит обратить внимание на цветовую гамму каждого: Зимы, Осени, Весны и Лета.

Ассоциации времен года.

Послушайте и представьте, что может быть изображено в творческом портрете:

Зима-морозный воздух, снегопады, птицы, которые прилетают к нам зимовать, подмороженные ягоды на ветках, Новый год, елки, шишки, гирлянды, подарки...

Весна-сосульки, маленькая сочная травка, ручьи и первоцветы, пробуждающаяся ото сна природа, птицы прилетающие с Юга...

Лето-сочные травы, палящее солнце, цветы и разнотравье, стрекозы и бабочки, пчелы...

Осень-плодородие, сбор урожая, фрукты и овощи в изобилии, грибы и ягоды, падающая листва ярких горящих оттенков...

Опрос:

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Какая цветовая гамма присуща каждому времени года?

Аксессуары в виде чего можно использовать в творческом портрете, чтобы показать время года?

Возможно ли показать эмоции в портрете, опираясь на время года?

Так как мы начинаем выполнять работу в цвете, поговорим о колорите в работе.

Обратите внимание на экран, ваша задача выдержать цветовую гамму выбранного времени года.

Показ слайдов.

Упоминание о холодных и теплых цветах,

о контрасте в композиции, о взаимовлиянии цветов, о смешивании цветов.

Фоновая музыка: Антонио Вивальди «Времена года».

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Выполнение работы в цвете.

Здоровьесберегающие технологии:

В процессе выполнения работы отдых 1 мин.

Выпрямить спину, расправить плечи.

Отдых для глаз: смотреть на кончики пальцев, в самую дальнюю точку в окне и обратно.

Продолжение работы.

Самоанализ:

Полная готовность класса к работе.

Была сообщена тема и доведены до учащихся цели и задачи данного урока.

С поставленными задачами справились большинство ребят.

Все выполнили работу в цвете, а некоторые выполнили работу в едином колорите и даже показали эмоции, присущие времени года (по своим ощущениям).

Для повышения интереса учащихся использовались презентация по данной теме и наглядности.

Рефлексия:

Просмотр детских работ. Взаимооценивание. Выставление промежуточных оценок.

Оценивание урока:

Урок не понравился-не хлопаем

Урок понравился-3 хлопка

Урок очень понравился-много хлопков.

Вывод:

Структура и тип урока полностью соответствуют цели и задачам урока. Ученики и учитель были подготовлены к началу уроков, были соблюдены правила поведения.

Структура проведения урока знакома учащимся, что позволяет не тратить время на лишние вопросы и организационные моменты.

Все поставленные задачи были выполнены.

С задачей урока справились все!

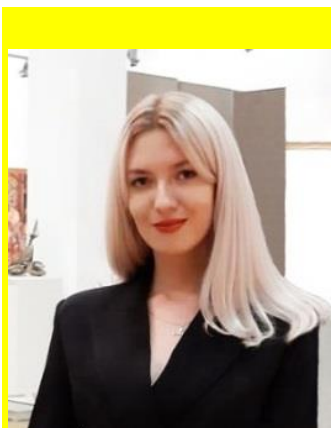
+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Крапп Мария,
педагог дополнительного образования
Дворца школьников
г. Тараз

Искусство эпоксидной смолы

Вам может показаться, что придумать в искусстве что-то новое невозможно. Однако художник – такой человек, он живет ради того, чтобы привнести что-то новое в мир. Сейчас никого уже не шокирует гиперреалистичная манера живописи, потому что однажды пришли те, кто показал новые горизонты. И вот уже сотни людей в состоянии передать сложную фактуру, игру тени и света так, как это не сделает ни одна камера, но так, как это в состоянии воспринять только человеческий глаз. За счет работы со светом, глубиной резкости, перспективой, фактурой, художники добивались невысказанной реалистичности в своих полотнах. Однако технология, о которой пойдет речь сегодня, в буквальном смысле добавляет объема, глубины и трехмерности живописи. Стремительно развивающееся направление в современном искусстве, представляющее собой рисование эпоксидной смолой, приобрело мировую известность и называется Resin art. Впервые это направление зародилось в Австралии. Постепенно техника создания рисунков с помощью эпоксидной смолы перекочевала и на другие континенты. В Казахстане Resin art только начинает зарождаться. Все, что нужно для рисования, — двухкомпонентный состав эпоксидной смолы, включающий в себя сам материал и отвердитель, а также подходящее пигментирующее вещество. В процессе химической реакции основного состава с отвердителем образуется связанный полимер, сохраняющий свою форму, объем и текстуру. Именно благодаря колеровке материала, можно получить удивительную роспись, которая может образовывать, как самостоятельные полотна, так и украшать предметы мебели, наливные полы, панно.

Колеровать смолу совсем не обязательно. Прозрачные составы наносятся на предварительно подготовленную поверхность. В качестве декора могут быть использованы блёстки, рисунки на холсте, мелкие деревянные или металлические предметы. Но особый интерес

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

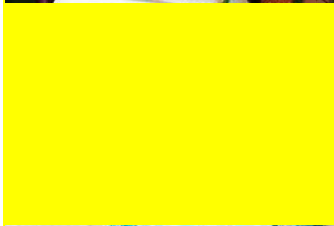
представляют картины из эпоксидной смолы, созданные на чистом полотнище. Пигменты и красители, имеющиеся в продаже в большом ассортименте, добавляются в основной состав еще до этапа смешивания с отвердителем. В результате, получается целая палитра, подобная акварели у настоящего художника. Принцип создания картин заключается в том, что смола выливается на поверхность холста или другой основы, причем материал разной колеровки не смешивается между собой, а образует отдельные зоны. Здесь необходимо отметить, что не каждая марка эпоксидной смолы позволит зонировать площадь разными цветами. Жидкие смолы будут перемешиваться между собой, поэтому работать нужно со специальным материалом, предназначенным именно для Resin art.

Эпоксидная смола приобрела свою популярность в качестве строительного материала. Ее часто используют в бытовых ремонтных работах. Но в последнее время уникальные свойства смолы стали применять в прикладном искусстве, декорации и оформлении интерьера помещений. В продаже она представлена жидким составом, изначально разделенным на два компонента.

По отдельности эти компоненты могут храниться достаточно долго, не теряя своих физико-химических свойств. Но при смешивании материал отвердевает, причем именно в затвердевшем виде он наиболее практичен. Смолу можно обрабатывать, шлифовать, пилить сверлить.

Первоначальная форма заготовки при этом сохраняется. Высокая степень прочности позволяет использовать смолу в качестве связующих элементов при изготовлении стеклопластиков. Что же касается художественного применения смолы, то здесь так же важны ее основные качества. Смола в застывшем виде сохраняет свою форму и объем. Жидкий состав при заливке образует идеально ровную горизонтальную поверхность. Заготовку можно шлифовать и полировать. Если со временем появляются царапины, то они легко удаляются нанесением тонкого слоя смолы. Прозрачный массив не подвержен разрушительному действию ультрафиолетового излучения. После колеровки цвета сохраняют свою сочность, а декоративные элементы, залитые смолой, не меняют своего внешнего вида.

Создание картин эпоксидной смолой чем-то напоминает арт-терапию. С помощью плавных линий и пятен рождаются необычные образы внутреннего мира человека. Здесь нет рамок и границ. Искусство эпоксидной смолы представляет собой захватывающее и инновационное направление в современном мире творчества, которое открывает новые возможности для самовыражения и вдохновляет на создание уникальных и прекрасных произведений искусства.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Тақырыбы: " Ас атасы- нан, Нан атасы- дән."

Мақсаты: Нан –бұл адам өміріндегі ең басты тағамның бірі екендігі және нанның дастарқанға қаншама еңбекпен келетіні туралы түсіндіру.

Міндеттері:

- А) Нан туралы білімдерін кеңейту;
- Ә) Танымдық, ойлау қабілеттерін дамыту;
- Б) Нан қадірін түсініп, еңбекті бағалауға тәрбиелеу;

Әдіс-тәсілдер: сұрақ-жауап, түсіндіру, әңгімелеу, көрініс.

Көрнекі құралдары: Нанға байланысты суреттер мен көрнекілер, зерттеу орталығына қажетті құралдар, бидай тұқымы, иленген қамыр, ұн, нан.

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің барысы:

I.Кіріспе бөлім.

Жұмбақ:Жиын терін болатын
Қамбаға астық толатын
«Қызыл қырман ойнайтын»
Қай мезгіл деп ойлайсың? « күз»

Пісер күнін сарылып
Күтіп жүрдік сағынып.
Күз келгенде болыпты,
Салиқалы сары мұрт. «бидай»

Күрең қызыл түсі бар,
Тағамдардың асылы.
Қуат берер күші бар,
Ол не екен балалар «Нан»

II.Негізгі бөлім.

Тәрбиеші жерден бір түйір бидай тауып алады, -қараңдар балалар, бұл бидай. Бір бидайдан бір уыс ұн алуға болады. Ал, ұннан нан және т.б ұн тағамдарын жасауға болады. Олай болса бүгінгі біздің тақырыбымыз " Ас атасы-нан, нан атасы-дән" болсын. Ал сендер нан туралы мақал бәлесіңдерме?

- Нан береке бастауы;
- Нан көп болса, қарның тоқ болар;
- Жердің сәні егін;

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

- Нан күш, қуат көзі;
  - Нан тамақтың атасы, ынтымақ көптің батасы;
  - Еңбектің наны тәтті, жалқаудың жаны тәтті
- Бидайды топыраққа салып, өсіріп көрейікші.
Зерттеу орталығында жұмыс:

Бидайды топыраққа салып, өсіріп көрейікші.
Арнайы ыдыстардағы топыраққа бидай дәндерін отырғазып,
су құю, күн көзіне қою, бидай тез өсу үшін не қажет балар? «Жаңбыр»

ӘН. «Тамшылар»

Тосын сәт. Қонаққа сатушы келеді. Балалармен амандасады. Балалардан көмек сұрайды,
Балалар менің дүкенімде тәтті тоқаштар бітіп қалды, енді адамдар сатып алу үшін тоқаштар қажет. Маған тәтті тоқаштар жасап бересіңдерме.

.Сұрақ – жауап. Балалар біз ол тәтті тоқаштарды неден жасаймыз?
«Ұннан»

Ал ұнды қайдан аламыз? «Суретпен талдау жасау»
Жақсы балалар, бидайдың қалай өсетінін білдік, енді бидайдан ұнды қалай жасайтынын білуіміз керек, оны білу үшін кімге барамыз? «Дирменшіге»

Дирменші. Балалармен амандасып, менің бір шартым бар соны орындасандар, мен ұнның қалай жасалу жолын айтып беремін. Балалар бірінші сендер барып маған қаппен бидай алып келіңдер.

Би. «Қырманшылар» Балалар ал енді бұл бидайды дирменге тартқанда, қабығы бөлек алынып ұн дайын болды.

Сұрақ. Балалар бидайдан ұнды жасадық, енді қайда барамыз?
«Наубайханаға»

Ал наубайханада не істейді? «Нан пісіреді».

Жақсы балалар олай болса наубайханаға жол тарттық.
Наубайханашыға амандасып, одан ұннан қамыр ашытып нан пісіріп беруге көмек сұрайды.

Наубайшы. Мына әкелген ұннан қамыр ашытамын, қамыр ашығанша менің бір шартымды орындайсыңдарма? Егер менің шартымды орындасандар, бариміз бірге әр түрлі тәтті нандар пісіретін боламыз

Тақпақтар. Нан өмірдің иесі мен дәні бар,
Нанда адамның еңбегі мен ары бар,

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Нан -өмірдің ана сүті арқауы,
Нансыз жерде қай өмірдің сәні бар.

Нандай жоққой асыл дән,
Жеп үйренген жасыңнан.
Дастарханға нан келсе,
Береке кірер асыңа.
Ерте тұрып таңнан,
Пісірді апам ақ нан.
Кетер емес әлі,
Таңдайымнан дәмі.

Көк майсалы көрікті,
Алқаптағы көп егін.
Бұл күндері киіпті,
Сары жібек көйлегін.

Ал енді балар осы ұннан иленген қамырымыздан наның түр –түрін
пісіріп дүкеншіге берейік қуанып халыққа қызмет көрсетіп , рахметін
алсын.

Ермексазбен жұмыс «Әр түрлі нандар»
Қауіпсіздік ережесін еске тусіру.

Дүкенші. Ой балалр көп рахмет сендерге, бүгін менің дүкенімде
сендердің арқаларында керемет ,әр түрлі нандарға толды.

Қортынды. Балалар бидайдан ұн жасау үшін кімге бардық? «Дирменші»,
Нанды пісіру үшін кімге бардық? «Наубайшыға»
Біз нанды қайдан аламыз? «Дүкеннен»
Жетгі желмен Алтын күз,
Дәнді жинау салтымыз.
Жиып теріп болған соң ,
Той жасайды халқымыз.
Мол өнімді жинаймыз,
Елге бәрін сыйлаймыз.
Тәтті бауырсақтан ауыз тиеміз.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

КГУ «Центр поддержки детей, нуждающихся в специальных социальных услугах» акимата города Астаны

Педагог дополнительного образования:
Омарова Ботагоз Дегимбаевна

Воспитание здорового ребёнка – приоритетная, наиглавнейшая задача педагогики, особенно в современных условиях. Проблема воспитания счастливой личности напрямую связана со здоровьем этой личности. Как помочь подрастающему ребёнку реализовать своё право на здоровье и счастливую жизнь? Одним из путей решения этой проблемы является организация работы по воспитанию детей в летний период года. Летний отдых оказывает существенное влияние на укрепление организма, сопротивляемость заболеваниям, создание положительных эмоций. В летний период особенно большие возможности предоставлены для закаливания, совершенствования защитных реакций ребёнка, широко используются солнечно-воздушные ванны и водные закаливающие процедуры.

Летняя оздоровительная работа была организована по утвержденному плану «Центра поддержки детей», нацелена на сохранение и укрепление физического и психического здоровья воспитанников.

Цель: Эффективно использовать благоприятное для укрепления здоровья детей время летнего отдыха.

Задачи:

1. Обеспечить условия охраны жизни и здоровья детей, предупреждения травматизма и снижения заболеваемости, используя для укрепления здоровья природные факторы;
2. Реализовать систему мероприятий, направленных на оздоровление, физическое развитие детей, их нравственное воспитание, развитие любознательности и познавательной активности, формирование трудовых навыков и творческих способностей;
3. Способствовать сохранению и укреплению физического и психического здоровья детей с учетом их индивидуальных способностей, удовлетворение потребностей растущего организма в отдыхе, творческой

деятельности и движения.

Приоритетные направлениями работы на летний период:

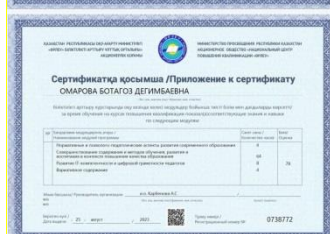
физкультурно - оздоровительная работа;

культурно - досуговая деятельность.

- Основную часть времени дети проводили на свежем воздухе, а именно, игровая деятельность и другие мероприятия организовывались на летней эстраде «ЦПД».

- Открытие первого сезона прошло ярко и знаменательно и надолго останется в памяти наших ребят. Знаменательно оно тем, что 1 июня наш «Центр поддержки детей» посетил и поздравил с Днем защиты детей Премьер-министр РК Смаилов А.А. Дети получили различные подарки, массу положительных эмоций, встреча оставила хорошие впечатления. А завершился праздник концертной программой «Здравствуй, лето!», которая была подготовлена ребятами для наших гостей.

- План мероприятий на июнь был очень насыщен, что благоприятно сказывается на общей социализации наших детей. Здесь нужно отметить ежедневные творческие выезды в летнюю школу при Дворце Школьников им.М.Утемисова города Астана. Где ребята познакомились, общались, расширяли свой кругозор, активно купались в бассейне и играли в подвижные игры, прекрасно проводя время в кругу новых друзей. Согласно «волонтерской программы», наши дети неоднократно посещали театр им.М.Горького, а также удивительные экскурсии по городу на автомобильном кортеже, организованная федерацией Автмотоспорта ОО «ФАМС». Также в середине сезона Общественный Фонд «Best for kids» и Галерея искусств «Has Sanat» пригласили наших ребят на открытие фотовыставки «Капля в море», где были представлены художественные работы детей Детского дома «Акколь». Здесь же для детей были организованы фотосессия, рисунки на асфальте, игры и угощения. Кроме этого, согласно графику посещения секции бокса, мальчики и девочки Центра систематически выезжали в Спортивную школу бокса «Алатау».

Наряду с данными выездными социально-досуговыми мероприятиями в «ЦПД» проводились семейные мероприятия, где наши ребята проявляли творческую, познавательную, спортивную активность.

Так мы отличились в следующих конкурсах и программах:

1 место за участие в развлекательной программе «Джунгли зовут».

1 место за участие в песенном шоу «Әнші Балапан».

2 место за участие в викторине «Сокровище книжных страниц».

3 место за участие в познавательном конкурсе «Пираты Карибского моря».

Летние каникулы составляют значительную часть объема свободного времени детей, поэтому каникулы – это восстановление здоровья, развитие творческого потенциала, совершенствование личностных возможностей, удовлетворение интересов, развлечений. Воспитательная работа в течение всего каникулярного периода велась согласно плану педагогов «Центра поддержки детей». Посредством проведения различных мероприятий, по следующим направлениям: духовно – нравственное, интеллектуально – познавательное, воспитание правовой культуры, ЗОЖ, трудовое и экологическое воспитание. В продолжении второго сезона, педагогами были проведены занятия из цикла «Дни природы» - изготовление поделок из бросового и природного материалов, использование нетрадиционных техник рисования различной тематики и просто рисование по своим интересам. Мероприятия экологического характера предполагают воспитание ответственного отношения детей к природе родного края, позволяют расширить интеллектуальный уровень, приобщиться к познанию законов природы. Можно отметить ручные поделки и композиции из природного материала и разного рода рисунки детей, которые были выполнены вручную и не остались без внимания и поощрительных грамот и дипломов.

Были проведены мероприятия по детской безопасности: «Энергия старта», практикум на автоплощадке «Мы пешеходы и водители», минутка безопасности «Правила поведения на воде», «Купаться запрещено!». В конце третьего сезона, в целях формирования патриотического воспитания было проведено концертное мероприятие, посвященное «Дню Конституции РК».

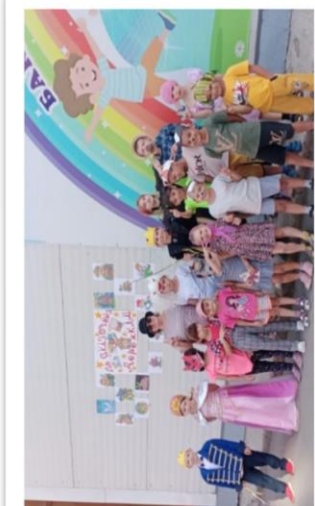
+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Лето – прекрасная пора, когда дети могут проявить свои способности, предприимчивость. Физическое воспитание в лагере – это укрепление здоровья детей, физическое развитие. В данном виде деятельности можно выделить следующие направления: ежедневные зарядки, подвижные игры, а так же наши дети ежедневно посещали водное поло в СК «Барыс Арена», где плавали в бассейне. Дети постарше, в период второй декады месяца, посетили летний оздоровительный лагерь «Боровичок», по возвращению, прихватив с собой массу положительных эмоций. В течение всего сезона проходили игры по баскетболу, волейболу и мини-футболу.

Трудовая деятельность детей немаловажна – это то, без чего не может осуществляться правильное воспитание детей. В летний период была организована трудовая деятельность с детьми. Мы с ребятами поливали наш огород, ухаживали за цветниками, наводили порядок на прогулочном участке, следили за чистотой закрепленной территории.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Воспитание нравственных качеств в повседневной жизни, утверждение каждого ребенка как личности в единой теплой атмосфере добра и тепла, создание дружной и крепкой семьи во всех отношениях – главная задача нашего коллектива, решением которого мы занимались в течение всего года.

Обобщая каникулярный период, стоит отметить следующее:

- дети отдохнули, укрепили свое здоровье, обогатили свои знания, набрались новых впечатлений.
- многие ребята нашли в себе новые способности, открыли для себя много интересного.
- изменение атмосферы в детском объединении, на основе массового участия детей в совместных досуговых мероприятиях.
- повышение культуры взаимоотношений детей и их поведения во взаимодействии со сверстниками и взрослыми.

Подводя итог летних каникул, можно сказать, что лето было безгранично веселым и солнечным, что оставило незабываемые впечатления и эмоции у наших ребят. А педагогический коллектив «Центра поддержки детей» в свою очередь, не останавливается на достигнутом, и с новыми силами и творческими идеями готовы перейти к процессу гармоничного воспитания, оздоровления и организации досуговой деятельности, способствуя плодотворным каникулам наших деток в следующем году.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

«Төрлет-төрлет Жаңа жыл»

Ортаға шығу: Балалар әуенмен ортаға келеді.

Ән: «Шырша»

Жүргізуші: Балалар қараңдаршы айналамыз қандай әдемі, қандай әсем жарқырап тұр. Біз мұнда Жаңа жыл мерекесін тойлауға келдік, өз өнерлерімізді қонақтарға көрсетейік жарайдыма балалар. Ал енді біздің жаңа жыл мерекесіне жаттаған тақпағымыз бар екен қанекей тақпақтан бастайық.

Тақпақ

Жылдың әнін бастайын,
Аяз - Ата кеп қалды.
Майысады жас қайың,
Көтере алмай көп қарды.

Бақша іші мереке,
Ойын күлкі асқақ ән.
Жақсы әпкелер жаңа кеп,
Мерекені бастаған.

Жаңа жылды қарсы алдың,
Мініп алып күймеге.
Мен де бүгін ән салдым,
Араластым биге де.

Оралдың өлкеме,
Жаңа жыл армысың.
Оранды ақ көрпеге,
Асқар тау, қарлы шың.

Ақ қырауға малынған
Сақалы да мұрты да.
Аяз ата сағынған,
Сәлем берді жұртына.

Безендіріп шыршаны

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Жыл қуантты баршаны.
Той - маскарад басталды,
Аяз оны басқарды.

Аппақ тонға оранып,
Базарлықты мол алып.
Келді алыс сапардан,
Аяз ата оралып.

Қалып едік сағынып,
Күтіп алдық жабылып.
Жолын қойдық жарық қып,
Шыршаларға шам іліп

Аяз Ата ойды қырды
Аралап жүр түгел шолып.
Қарсы алғалы жаңа жылды,
Ол да көптің бірі болып.
Қайда қызық болса думан,
Аяз Ата сонда болды.
Күндіз үйде ойнап бізбен,
Балалармен бірге болды.

Тілеймін мен бар әлемге
Дос көп болсын жаңа - жыл
Ата - әже, ата - әже
Құтты болсын жаңа жыл

Жаңа жылым мол болсын
Басқан қадам оң болсын
Төрле, төрле жаңа жыл
Бізге құтты жол болсын.

Музыка әуенімен Қаршақыз ортаға келеді

Қаршақыз: Саламатсыздарма қонақтар және менің құртақандарым! Мен Қаршақызбын мені өгей шешем патша сарайынан қуып жіберді. Мен

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

орманда жалғыз қалдым. Менің баратын жерім жоқ. Сендер менімен дос боласыңдарма? Сендер орман шаруашылығына кеткенде мен үй жинап, сендерге түрлі-түрлі ас әзірлеп қоямын.

Құртақандар: Қаршақыз бізге де өзің сияқты көмекші керек еді. Қандай жақсы болды. Алақай! Алақай! -деп қуанып айқайлайды.

Ендеше саған би билеп берейік

Би: «Құртақандар»

Қаршақыз: Өте тамаша мен қуанып қалдым.

Тақпақ

Құртақандар: Қаршақыз біз орманға жұмысқа кеттік. Біз жоқта ешкімге есік ашпа.

Қаршақыз үй жинап қалады

Мұз ханшайым аудио дыбыс: Айнам менің айтағойшы бұл өмірде кім сұлу? Кім нәзік және кім мейірімді?

Айна: Бұл өмірде сен сұлу, бірақ та сенен де сұлу, сенен де мейірімді жан бар. Ол Қаршақыз.

Мұз ханшайымы: (ашуланып) Мен онда сиқыр жасап кәрі әжеге айналып қаршақызды уландырып мәңгі ұйқыға жіберемін ха-ха-ха-ха

Есік қағылады.

Мыстан кіреді:

Мыстан: Мына үйде кім тұрады екен?

Қаршақыз: Әжетай сізге кім керек?

Мыстан: Мен алыстан шаршап, шалдығып, жаурап келемін. Мені үйіңе кіргізесіңбе?

Қаршақыз: Әрине әжетай келіңіз, кіріңіз. Қазір мен сізге ыстық сорпа әкелейін бойыңыз жылынады.

(Қаршақыз шырша артына кетеді сорпа әкелуге)

Мыстан: Түш мен сиқырлап алма әкелдім осы алманы жесе мәңгі ұйқыға кетеді. -деп сиқырлайды.

Қаршақыз: Мінекей әжетай ыстық сорпадан ішіп жылынып алыңыз.

Мыстан: Айналайын шырағым, саған көп рахмет мен жылындым. Саған алғыс ретінде мына қызыл алманы берейін, ешкімге берме өзің же. Қош сау бол қызым –ха –ха –ха деп күліп шығып кетеді!

Қаршақыз: Мынау қандай әдемі сүйкімді алма дәмін бір көрейінші. (тістеп құлайды)

Құртақандар кіреді. Қарша қыз қайдасың? Қаршақызға не болған? Қаршақыз тұрағойшы.

(құртақандар таңырқап қарап тұрғанда)

Фея кіреді

Фея: Балалар жанағы келген мыстан ол Қаршақыздың өгей шешесі. Ол сиқыр жасап әже болып келіп біздің Қаршақызды улап кетті. Мен бұл ертегінің шешімін білемін. Қаршақызды мәңгі ұйқысына оятатын ол Ханзадағой. Мен ертегілер әлеміндегі батыр ханзадаға хабарын берейін. Ертерек келіп Қаршақызды мәңгі ұйқысынан оятып алсын.

(Фея шығып кетеді) Балалар енді не істейміз деп тұрғанда

Ханзада әуенмен кіреді, Қаршақыздың бетінен сүйіп оятып алады.

Жүргізуші: Ал балалар біздің Қаршақыз ертегіміз осылайша көңілді аяқталды. Енді қайта оянған Қаршақымызбен Ханзаданың құрметіне «Қаршақыз» биін билейік.

Би: «Қаршақыздар»

Қаршақыз: Балалар бүгінгі шыршамызға әліде қонақтар жетіспей тұрған секілді. Ол кім білесіңдерме?

Балалар: Аяз ата, Ақша қар.

Қаршақыз: Ендеше бәріміз бірге көңілді аяз атамен ақша қарды шақырайық.

Аяз-ата: Аяз –атаның құттықтау сөзі.

Ақшақар: Аяз-ата қараңызшы шыршаларының шамдары жанбай қалыпты сиқырлы таяқшамен шырша шамдарын жағып берейікші.

Аяз-ата: Әрине шырша шамын жағу үшін сиқырлы сөз айту керек

Қуант бізді таңырқат шамдарыңды жарқырат!

Тақпақ

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Аяз – ата ақ сақалды,
Ақ таяқты паң ата,
Асып өтіп асқар тауды
Жеттің бізге таң ата

Жапалақтап ақша қар
Жауды күнде қайталап
Қырға шықты балалар
Шаңғыларын арқалап.

Қайда қызық думан болса,
Аяз ата сонда болды.
Балалармен бірге ойнап
Балалармен бірге қонды.

Аяз келді қаһарлы
Айналаны қар жапты.
Ақ тон киіп орман тұр
Дәл атамдай салмақты.
***

Жаңа жыл, жаңа жыл.
Жаңа жылда - жаңа жыр.
Жасыл шырша жанында
Жадырап бар бала жүр.

Тамаша. тамаша!
Шыршамыз тұр жараса.
Басында әсем жұлдызы
Көз тоймайды қараса.

Жасыл желек жамылған,
Асыл моншақ тағылған,
Міне, сұлу шыршамыз.
Көптен күтіп, сағынған,
Кел, балалар, келіндер,
Тамашаны көріңдер.
***

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Жаңа жыл Жаңа жыл
Жаңа жылға жаңа жыр
Жасыл шырша жанында
Билеп барлық бала жүр

Жаңа жылым мол болсын
Басқан қадам он болсын
Төрле Төрле Жаңа жыл
Бізге Құтты жыл болсын

Жаңа жылды қарсы алдың,
Мініп алып күймеге.
Мен де бүгін ән салдым,
Араластым биге де.

Оралдың өлкеме,
Жаңа жыл армысың.
Оранды ақ көрпеге,
Асқартау, қарлы шың.

Ақ қырауға малынған
Сақалы да мұрты да.
Аяз ата сағынған,
Сәлем берді жұртына.

Безендіріп шыршаны
Жыл қуантты баршаны.
Той - маскарад басталды,
Аяз оны басқарды.

Ән: «Аяз ата» әні

Жүргізуші: Балалар биылғы жаңа жылымыз «Ұлу» жылы Қане барлығымыз жаңа жылымызды қарсы алайық.

Ұлу: Құттықтау сөзі

Жүргізушінің қорытынды сөзі

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Несипбаева Нұрбану
Бозарық негізгі мектебі

Қияр

Қияр - жарық ылғалды, жылы жерде өседі. Суыққа төзімсіз, өркендегіш сабағы, гүлі сары болады. Жапырағы кезектесіп орналасқан.

Қиярдың пайдасы

Жөтелге қарсы қияр шырынына бал қосып ішкен жақсы әсер береді. Жүйке жүйесін тыныштандырады. Арықтаудың ең оңай жолы-қияр жеп арықтау. Ұйықтар алдында бір қияр жеп алыңыз, басыңыз ауырмай сергек оянасыз. Шаршағанды басу үшін бір қияр жеп алыңыз. Аяқ киімді кесілген қиярмен сүртуге болады. Айнаны тазалау үшін бір тілімін пайдалануға болады.

Қияр шырынынан лосьон дайындау

- Қиярды үккіштен өткізіп, шырынын сығып алады да, сонымен бірдей мөлшердегі спиртпен араластырады. Тұнбаны 3-4 сағат тұрған соң ғана пайдалануға болады. Бұл лосьон әсіресе майлы бетті тазалауға жақсы әсер етеді

Тез өсу үшін не істеу керек?

250гр сүтке бірнеше тамшы иод тамызады. 1л суға осы қоспаны араластырады. Дайын болған соң өсіп тұрған өскінге шашады. 10гр дрожға 2ас қасық құмшекерді шамалы жылы суға ерітіп, 10л суға араластырамыз.

Қортынды

- “Еңбек етсең ерінбей,
- тояды қарның тіленбей”
- Әрбір адам қияр өсіруге, одан мол өнім алуға, оның пайдасын көруге еңбек етеді.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Тақырыбы: «Мұз патшалығына саяхат»

Сабақтың мақсаты: Қыс мезгілінің белгілері, ерекшеліктері туралы білімдерін бекіту, алған білімдерін тиянақтау. Ертегі арқылы сөздік қорын молайту. Геометриялық пішіндерден бейне құрастыра білуге үйрету, Балалардың сөйлеу әрекетін, есте сақтау қабілетін дамыту. Табиғат сұлулығын сезініп, қамқорлық жасай білуге тәрбиелеу.

Көрнекіліктер: Қыс мезгілінің көріністері бейнеленген суреттер. «Қыраулы бақтар», үлкен-кіші шыршалар, «Мұз патшалығының» макеті, интерактивті тақта.

Үлестірмелі құралдар: қысқы киімдер, геометриялық пішіндер.

Әдіс-тәсілдер: Түсіндіру, көрсету, сұрақ-жауап, әңгімелесу. Дидактикалық ойындар.

Сабақтың барысы: Сәлеметсіздер ме, балалар!

Далада қар борайды,

Ақ мамыққа орайды.

Мұз болады қатады,

Жып-жылтыр боп жатады.

Тәрбиеші: Балалар, қыста қандай мереке болады?

Балалар: Жаңа жыл мерекесі.

Тәрбиеші: Ал, сіздерге жаңа жылдық шырша мерекесінде қонаққа кім келеді?

Балалар: Аяз ата келеді.

Тәрбиеші: Дұрыс айтасындар, Аяз ата сіздерге не береді?

Балалар: Сыйлық береді.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Тәрбиеші: Балалар, сендер Аяз атаның қайда тұратынын білесіңдер ма?

Балалар: Алыста, орманда тұрады.

Тәрбиеші: Дұрыс. Аяз ата өте алыста «Мұз патшалығында» тұрады. Балалар бүгін біз Аяз атаның қайда тұратынын көргісі келген Әйгерім деген қыз туралы ертегі тыңдаймыз және Әйгеріммен бірге Аяз атаның мекеніне барамыз. Бірақ жолда көптеген кедергілер кездеседі, сол кедергілерден өту үшін, біз Әйгерімге көмектесуіміз керек. Ал дайынсыңдар ма? Олай болса ертегі басталды. (интерактивті тақта)

Ерте, ерте, ертеде бір қыз болыпты. Ол қыздың аты Әйгерім екен. Ол Аяз атаның қайда тұратынын көргісі келіп, оның үйіне баруды армандапты. Сөйтіп, бір күні ол жолға шығуға жиналыпты. Жол жақын емес, өте алыс және қыс мезгілі күн салқын.

Балалар, жолда тоңып қалмау үшін Әйгерімге қысқы киімдерін кигізу керек. Көмектесеміз бе? (үлестірмелі құралмен жұмыс)

Дидактикалық ойын: «Әйгерімді киіндіруге көмектес»

Шарты: Қыс киімдерін дұрыс таңдап, қуыршақты киіндіру.

Тәрбиеші: Балалар, қыста қалай киіну керек?

-Аяғымызға не киеміз?

-Үстімізге не киеміз?

-Басымызға не киеміз?

-Мойнымызға не ораймыз? (балалардың жауабы)

Тәрбиеші: Дұрыс, сендер де ауырып қалмау үшін қыста жылы киінулерің керек. Міне, Әйгерім жолға дайын.

Ол бір күн жүреді. Күн суық. Боран соғып тұр. Айналаның бәрі аппақ. Жердің беті қарлы көрпемен жабылған. Әйгерім жолда қырау шалған бұтақтарға кез болады. Ол бұтақтардан қалай өтерін білмей әрі-

+7 776 456 456 46

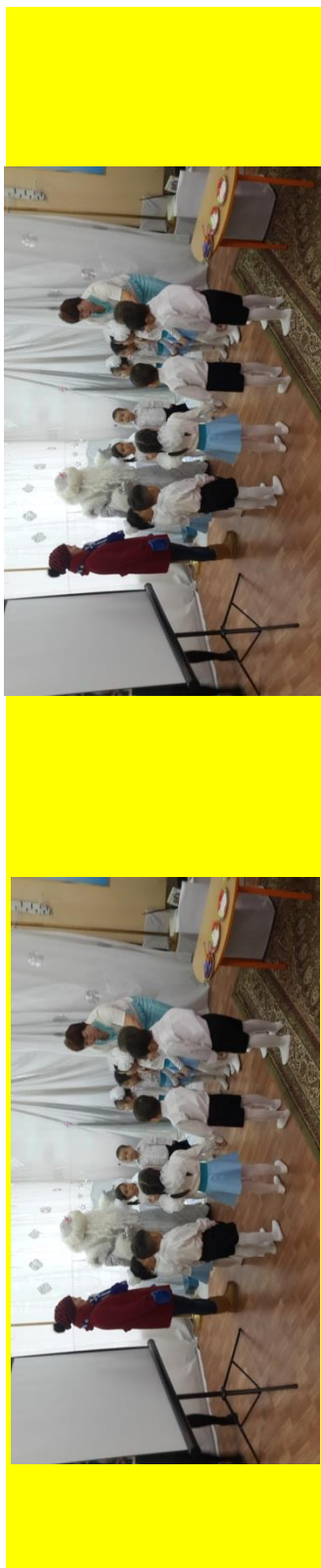

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

бері қарайды. Әйгерім бұтақтарды алып тастайын деп қолы бұтаққа тиіп кетіп еді. Кенеттен бұтақ сөйлей жөнелді.

Дауыс: Сен жерден бұтақтарды көтеріп, қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы аутуың керек. Сонда ғана мен қарлы көрпені алып, жолыңды ашамын.

Тәрбиеші: Балалар, Әйгерімге көмектесеміз бе?

Балалар: Ия, көмектесеміз.

Тәрбиеші: Ендеше, қыс мезгілінің ерекшеліктері туралы әңгімелеп, қыраулы бұтақтардан бір- бірлеп алып, мына күміс құмыраға салуларыңыз керек. (балалар тарсырманы орындайды)

Дауыс: Егер де сен геометриялық пішіндерден аққаланың бейнесін құрастырсаң, шыршалар саған жол береді. (Сол кезде көңілді әуен ойналып, сыйқырлы шамдар жарқырап, «Мұз патшалығынан» Аяз ата шығады)

Аяз ата: Бұлар кімдер, менің патшалығыма қонаққа келген?

Әйгерім: Сәлеметсіз бе, Аяз ата! Менің атым Әйгерім, ал менің қасымдағыларменің достарым, «Қарлығаш» балабақшасының балалары.

Аяз ата: Әә, Әйгерім, қош келдің, қош келдіңдер балалар менің патшалығыма. Сен мұнда қалай жеттің, жолда қиын болған жоқпа?

Әйгерім: Жооқ, қиын болған жоқ. Себебі, маған достарым көмектесті. Аяз ата, біз сізге құр қол келген жоқпыз. Балалар сізге қонаққа тақпақ, әнімен келді.

Аяз ата: Ой, жарайсындар!

2 бала тақпақ

Ән: «Сәлемет пе, Аяз ата»

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Аяз ата. Ой, рахмет, балалар! Менің көңілімді көтеріп, қуанып тастадыңдар. Өркендерің өссін! Менің де сендерге дайындап қойған сыйлығым бар. Міне, !йгерім мына сыйлықты достарыңмен бөліс. Өрқашанда дос болып, бір-біріне көмектесіп жүріңдер. Сау болыңдар, балалар!

Балалар: Сау болыңыз! (балалар балабақшаға оралады)

Тәрбиеші: Балалар, бігін біз кімге көмектестік? Қайда бардық? Сендерге қандай тапсырмалар қиын болды...? (Мадақтау)

Тәрбиеші: Балалар, енді Аяз атаның берген сыйлығын ашып көрейік.

Тәрбиеші: Міне, керемет сыйлық – өзі тәтті, өзі суық, дәмі тіл үйіретін балмұздақ екен.

Балмұздақ қандай ?

Балалар: Балмұздақ тәтті, суық.

Тәрбиеші: Дұрыс айтасыңдар балалар, енді осы балмұздақты топқа барып жейміз. Қонақтармен қоштасайық.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

№39 «Жиуаз» бөбекжайы
Тәрбиеші: Надирова А. У

Ұйымдастырған іс-әрекеті «Тәуелсіздік тірегім»

Мақсаты: Тәуелсіздік туралы терең мағлұлат беру. Ата-бабамызды тәуелсіздік ерлігін үлгі етіп. Отаның сүюге, еліне, халқына қызмет етуге тәрбиелеу. Еліміздің тәуелсіздігін ата өту қарсаңда ел тарихына шолу жасау. Тәуелсіз еліміздің жетістіктерімен таныстырып білгендерін тереңдету.

Көрнекіліктері: Тақтаға суреттер ілу. Телевизордағы видео қосып көрсету.

Оқу іс-әрекет барысы: Балалармен амандасу;

Тәрбиеші: Сәлеметсіздер ме!

Балалар: Сәліметсіздер ме!

Тәрбиеші: Балалар енді Әнұран орындайық.

Ән: Әнұран

Тәрбиеші: Балалар енді тақтаға қарайықшы бүгін қандай күн?

Балалар: Тәуелсіздік күні

Тәрбиеші: Жарайсындар

Тәрбиеші: Балалар тәуелсіздік туралы кім таппақ біледі.

Балалар: Он алтыншы желтоқсан

Тәуелсіздік алған күн.

Мерекеге ел тоқсан

Шырқатып ән салған күн.

Балалар: Тәуелсіздік-бабам берген аманат

Тәуелсіздік келешектің кепілі

Тәуелсіздік әр сәбидің үнінде

Тәуелсіздік әр қазақтың жанында!

QR кодты сканерлеңіз
Сканируйте QR код

Youtube кнопка

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Балалар: Тәуелсіздік-тартуы ол тәңірдің
Тәуелсіздік-маңдайдағы бағым бұл
Тәуелсіздік-сыбағасы халқымның
Тәуелсіздік-таймайтұғын тағым бұл

Балалар: Тәуелсіздік-тәубе екен бүгінде
Тәуелсіздік-тәубе сенің барыңа
Тәуелсіздік журмін сені бағалап
Тәуелсіздік өткен күнің өтілі.

Балалар: Мерекеге шығады
Бүкіл халық,біліп қой
Отандастар ұғады
Тәуелсіздік-ұлы той.

Балалар: Аралаймын алаңды
Тәуелсіздік күні мен
Батыр Қайрат ағамның
Суретіне үңілем

Тәрбиеші: Жарайсындар,балалар

Тәрбиеші: Балалар кім Отан туралы мақал-мәтел біледі

Балалар: Мен Мен Мен айту

Балалар: Отан отанда ыстық

Балалар: Отан-Отбасынан басталады.

Балалар: Отан үшін күрес-ерге тиген үлес.

Балалар: Отан үшін отқа тус күймейсін

Тәрбиеші: Өте жақсы

Тәрбиеші: Балалар суретке қарайықшы біздің желтоқсанда көп батырлар бар солардың бірі Қайрат Рысқұлбеков,Ләззат Асанова,Сәбира Мұхамеджанова,Ербол Спатаев біздің жетлоқсан құрбандары еңбек көп сіңген.Біздің ең бірінші президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев.Біздің 1991жылы 16 желтоқсан тәуелсіздік алған күні.

Ән: Детей Казакстан

1-тапсырма.

Тәрбиеші: Балалардың алдына үлестірмелі материал таратады.

QR кодты сканерлеңіз
Сканируйте QR код

Youtube кнопка

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Тәрбиеші: Алдымызда Ту мен Елтаңбаны құрау.

Тәрбиеші: 1-ші Ту да ою, қыран, кун құрастырып рет ретімен қою.

Тәрбиеші: 2-ші Елтаңба басында жұлдыз сол және оң жақ қанаты тұлпар болды ең астындағы Қазақстан жазу бар ол біздің мәңгілік ел екенімізді көрсету.

Балалар: Ту мен Елтаңбаны құрастырады.

Тәрбиеші: Балалардан сұрақ-жауап арқылы балалардан қандай ту елтаңба құрастырған айту.

Балалар: Сурет қарап айтады.

Тәрбиеші: Балалар тапсырма орындап шаршаған шығарсындар сергіту сәті жасап алайық.

Сергіту сәті:

Тәрбиеші: Арқан тартыс. Қол курес ойыны.

Сергіту сәтті: Балалар екі топқа бөлініп арқан тартысады. Ұл балалар қол куреседі кім жеңімпазды айту.

Қортынды:

Тәрбиеші: Сұрақ-жауап арқылы қортындылайды.

Дидактикалық ойын: Қимылды қозғалыс арқылы.

Тәрбиеші: Доп лақтыру арқылы сабақ қортындылау.

1-сұрақ Біздің қазіргі президентіміз кім?

Балалар: Қасым Жомарт Кемелұлы Тоқаев

2-сұрақ Қазақстан Республика егемендігі қай жыл алынды?

Балалар: 1991 жыл

3-сұрақ Ел ордамыз қай қала?

Балалар: Елордасы Астана

4-сұрақ Қазақстан Республиканың байрағы не?

Балалар: Ту

5-сұрақ Біздің мемлекетіміз бейнелеп тұратын не?

Балалар: Карта

6-сұрақ Балалар біздің құқығымызды қорғайтын неміз бар?

Балалар: Ата-Заңымыз бар.

Тәрбиеші: Жарайсындар балалар өте жақсы қатыстыңыздар. Осымен сабағымызды ән мен аяқтайық.

Ән: Отан

Тәрбиеші: Жарайсындар! Бүгінгі оқу іс-әрекетіне өте жақсы қастыңыздар. Рахметсендерге.

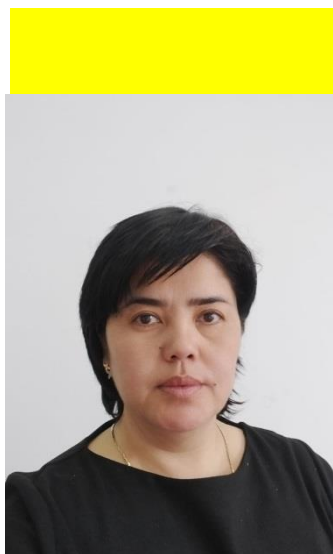
+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

**Түркістан облысы, Ордабасы ауданы
Қ. Сәтбаев атындағы жалпы білім беретін мектеп
«Жас суретші» бейнелеу өнері үйірме жетекшісі Құрманбаева Ләззат
Аманбекқызы**

Үйірменің балаға үйретері көп.

Бүгінгі заман – бәсекелестік пен біліктілік, білім мен ғылым заманы. Әрбір ата-ана баласын заманға сай жан-жақты, өнерлі етіп өсіргісі келеді. Жас жеткіншектерді әр түрлі өнерге баулып интеллектуалды дамып, эстетикалық талғамы мен жеке қасиеттерін арттыру және іскерлік дағдыларын қалыптастыру мақсатында әр алуан бағыттағы үйірме жұмыстары жүргізіліп келеді. Оған қатысу арқылы бала белгілі бір өнерді үйреніп, білімді меңгеріп қана қоймай, қоғаммен араласады. Қатарластары арасында өзіне деген сенімділігі артады.

Үйірме жұмыстарының бағдарламалары негізінен алғанда балалардың ынталары мен талап-тілектеріне байланысты болады. Оның ішінде балалардың эстетикалық көзқарасы мен талғамын дамытудың бірден-бір тиімді жолы бейнелеу өнері үйірме жұмысы болып табылады. Эстетикалық тәрбиеде бейнелеу өнеріне ерекше орын беріледі. Ол әр түрлі сезімге бөлей отырып, балаларға өмір, тұрмыс-салт, тіршілік мәнін ашады, оларды қоршаған орта—тіршілік құбылысына мән беріп қарауға үйретеді.

Бейнелеу өнері қоршаған ортаны, табиғаттың әсемдігін, әдемілігін сезінуге үйретеді. Табиғаттағы жекелеген немесе болып жатқан құбылыстарды бақылап, олардың ерекшеліктерін көбірек және тереңірек ұғынуға жетелейді. Ал, бейнелеу өнері пәні сурет сала білу іскерліктерін, шығармашылық ойлау қабілеттерін шындауға жол ашады. Бейнелеу өнері оқушылардың теориялық білімдерін, есте сақтау, қиялдау немесе тақырып бойынша сурет салуда ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Қабылдау, бейнелі ойлау, көркемдік шығарманы танып білу, түсіну, шығармашылық жұмыс жасау қабілеттерін арттыру, эстетикалық талғамдарын дамытуға жол ашады.

Бейнелеу өнері бойынша үйірме жұмыстарын ұйымдастыруда басты мақсат бейнелеу өнері пәніне деген қызығушылығын, белсенділігін, шығармашылық жұмыс жасауға жігерлендіру, сурет салуға құлшыныстарын арттыру болып табылады.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Сонымен, сыныптан тыс сабақтарды өткізу арқылы оқушылардың бейнелеу өнері пәніне деген қызығушылығы мен құштарлықтарын арттыруда төмендегідей іс – шараларды ұйымдастыруға болады.

Үйірме жұмысы мектепшілік ұйымдастырылатын сыныптан тыс шаралардың кең тараған түрі. Бейнелеу өнері пәні бойынша үйірме жұмысын ұйымдастырудағы мақсат, сыныпта оқыту бағдарламасынан тыс қалған, көрініс таппаған қосымша материалдармен танысады. Олар: сурет және кескіндеме, анималистік жанр, аллаприма әдісі, автопортрет, аппликация, графика, гризайль, сәулет өнері, дизайн, мүсін өнері, зергерлік бұйымдар, интерьер, линогравюра тағы басқа техника, жанр түрлері.

Сондай – ақ, қазіргі заман талабына сай үйірме мүшелерінің бейнелеу өнері үйірмесінде компьютермен жұмыс ретінде «Paint» графикалық бағдарламасын қолданып жүр. Компьютерлік бағдарламада жұмыс жасаудың бір артықшылығы, балалардың қателесуден, түстерді шатастырып бояп алудан, өшіргішпен өшіруде қағаз бетін жыртып алудан қорықпайды. Көбіне машықтану үйірме мүшелерінің жұмыс жасауда бойында осындай қиындықтар бойлап, толыққанды жұмыс жасауына, ашылуына кері әсерін тигізіп жатады.

Жоғарыда аталған үйірме жұмыстардың мақсатты түрде ұйымдастыра білу барысында, үйірме мүшелерінің бойында патриоттық тәрбие, эстетикалық тәрбие мен рухани дүниетанымы мол тұлға тәрбиеленері анық.

Үйірменің ерекшелігі – ортақ қызығушылықтары негізінде біріккен адамдардың ұйымшылдығы мен ынтымақтастығын білдіреді. Сондықтан да, осы үйірмеде жас ұрпақтың рухани дүниесін байыту және ұлттық өнерімізді пайдалана білінуіне, шеберлік деңгейін арттырып, ынтық-ықласын молайту әсемдік пен сұлулықты көріп бағалай білуге, өз елін, өз халқын сүюге, қазақтың ұлттық өнерін құрметтеуге тәрбиелеу менің басты мақсатым.

+7 776 456 456 46

konkurs@atamura.info

ҚР, Астана қаласы

Мерзімдік басылым
лицензия нөмірі №KZ83VPY00045192

атамұра

ғылыми-әдістемелік
журналы

Қазақстан Республикасының
Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі
Республикалық «Atamura Education»
ғылыми-әдістемелік журналы

